

સ્વઅધ્યયનપોથી

ધોરણ
8

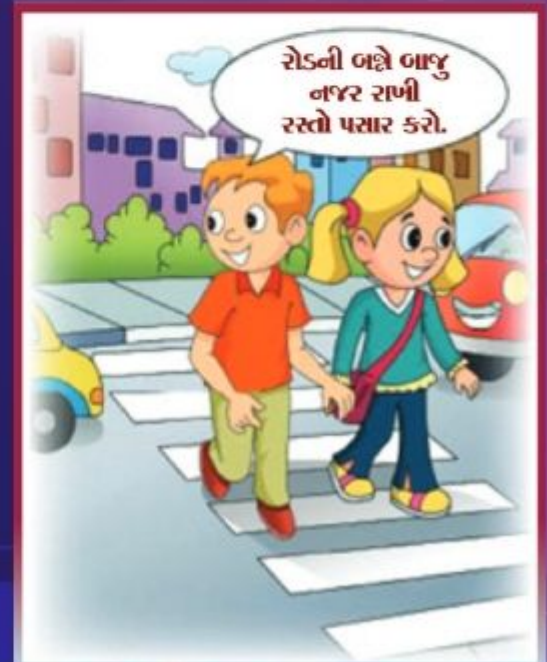
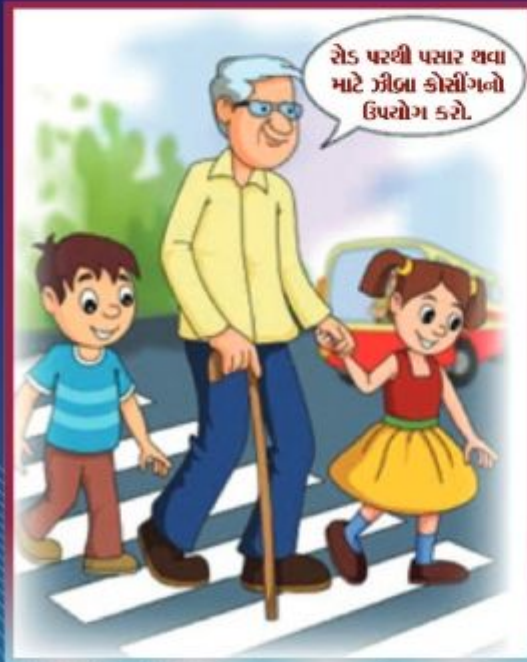
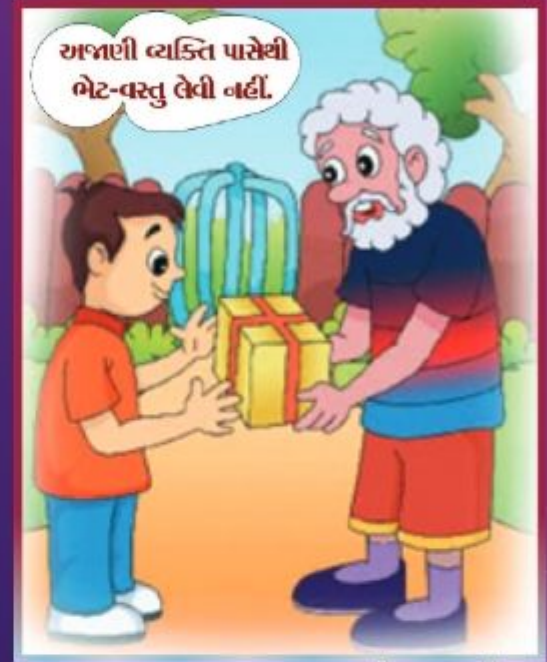
ભાગ - ૨

ગુજરાતી સંસ્કૃત
હિન્દી ગણિત
અંગ્રેજી વિજ્ઞાન
સામાજિક વિજ્ઞાન

વિદ્યાર્થીનું નામ _____ રોલ નંબર _____

શાળાનું નામ _____ વર્ગ _____

ઘરમાં તથા રસ્તા પર ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો

પ્રેરણા

ડૉ. રતનકંવર એચ. ગઢવીચારણ (IAS)

સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર,
સમગ્ર શિક્ષા, ગાંધીનગર

માર્ગદર્શન

પ્રકાશ ત્રિવેદી

નિયામક, જીસીઈઆરટી

ડૉ. એમ. એમ. પટેલ (GAS)

એએસપીડી, સમગ્ર શિક્ષા

એસ. જે. ડુમરાળિયા

સચિવ, જીસીઈઆરટી

મહેશ મહેતા

સચિવ, સમગ્ર શિક્ષા

સંકલન

ધર્મેશ રામાનુજ
અતુલ પંચાલ
રીઝવાનાબેન મિરઝા

ડૉ. અખિલ ડી. ઠાકર
સુચિતકુમાર પ્રજાપતિ
હેમલબેન પંડ્યા

અનિલકુમાર ઉપાધ્યાય
સંજય ચૌધરી
નિરવ મિસ્ત્રી

લેખન-સમીક્ષા ગુજરાતી

કલ્પેશભાઈ પટેલ
રમેશભાઈ ધોળકિયા
ડૉ. લીનાબહેન ઉપાધ્યાય
જયેશ પટેલ

શંકરભાઈ ચૌધરી
મિનેશ વાળંદ
ભીખુભાઈ વેગડા
ચેતનાબેન પટેલ

ભગવાનભાઈ દૂધરેજિયા
મનીષભાઈ સુથાર
નીલમ ડાભી
વિજય શાહ

લેખન-સમીક્ષા ગણિત

સુકેતુભાઈ યાજ્ઞિક
ભરતકુમાર પ્રજાપતિ
નિતેશભાઈ દલવાડી
જયસુખભાઈ કાનકડ
તેજલબહેન છત્રાલા
કોમલબહેન ઝાંબુઆવાલા
ડૉ. એસ. એન. મહેતા
મિનેશ વાળંદ

કેતનકુમાર પ્રજાપતિ
હિતેશકુમાર પ્રજાપતિ
મનહરકુમાર સોલંકી
મિલાપભાઈ મહેતા
રિતેશભાઈ શિશાંગિયા
ડી. આર. પટેલ
હિતેન્દ્ર પટેલ
કલ્પેશભાઈ પટેલ

સંજયકુમાર પટેલ
શૈલેષભાઈ કિચડીયા
અમિતકુમાર પટેલ
વિજય યુડાસમા
અશોકભાઈ પરમાર
એલ. જે. પુરોહિત
ધારિણીબહેન મજમુદાર
ગોવિંદભાઈ પટેલ

યોગેશકુમાર પટેલ
હરેશભાઈ અંદરપા
જિજ્ઞેશકુમાર શાહ
હરેશકુમાર પટેલ
ચાર્મીબહેન સંઘવી
આર. એલ. જીતપુરા
રાધાબહેન યાદવ
એમ. એ. શેખ

લેખન-સમીક્ષા અંગ્રેજી

ડૉ. રીટા કુંવરીયા
રસુલ ચોરંડીયા
તુષારભાઈ કાનાણી
માધવીબેન ડોબરીયા

નંદન સીમરીયા
ભાવનાબેન નકુમ
મનીષભાઈ સંયાણીયા
મુગલ અ.સતાર અલારખા

નૈમિષ ગણાત્ર
ડૉ. દિમીબેન ત્રિવેદી
વિજયભાઈ ટાંક
સંદિપભાઈ પાઠક

લેખન-સમીક્ષા વિજ્ઞાન

કલ્પેશકુમાર પટેલ
આશિષકુમાર પંડ્યા
વિપુલ પંડ્યા
દિનેશ પટેલ
હેમલ પંડ્યા
ડૉ. ગોવિંદ પટેલ

નિમેષ જોષી
કમલેશ ભટ્ટ
હિરલબેન માંગુકિયા
ભવદીપ પટેલ
પ્રકાશ સુધાર
યુતિ દેસાઈ

મનહરકુમાર સોલંકી
મિત્તલ પટેલ
રાકેશ દરજી
રાજેશ પટેલ
દિગ્વિજય હરમાણી
ભાવેશ ખુંટ

લેખન-સમીક્ષા સામાજિક વિજ્ઞાન

નિકુલકુમાર સથવારા
વિજયકુમાર જોરા
દિપકકુમાર કંબોયા
જીગ્નેશ રાઠોડ
પંકજ પ્રજાપતિ
દિલીપકુમાર મકવાણા
ભરતસિંહ વાઘેલા
ઉર્વશી પટેલ

આશિષ પટેલ
હરજીભાઈ પ્રજાપતિ
દિનેશભાઈ વાઘેલા
તેજસકુમાર પટેલ
અનિલકુમાર રાણા
પ્રિતેશકુમાર ગજજર
સૌરભ પટેલ
વિક્રમ માળી
મહેન્દ્રભાઈ મકવાણા

કાજલ જપન સેવક
જગદીશકુમાર સોલંકી
ડૉ. રજનીબાળા પટેલ
ભારતકુમાર તલવેજા
પરેશભાઈ પ્રજાપતિ
જીનાબેન અમીન
નિલેશકુમાર પંડ્યા
ભાવેશભાઈ સોલંકી

લેખન-સમીક્ષા હિન્દી

ડૉ. જે. બી. જોશી
બ્રિજેશકુમાર નાયી
રેવાભાઈ પ્રજાપતિ
હિતેશકુમાર નાયક

ચાંગાભાઈ કાગ
રાકેશકુમાર પટેલ
દેવિકા મકાણી
રોનકબેન પટેલ

ગોવિંદભાઈ રોહિત
પ્રકાશ સોની
દિવ્યાબેન માંગાણી

લેખન-સમીક્ષા સંસ્કૃત

હિમાંશુભાઈ પંડ્યા
જાગૃતિબેન કટારીયા
તેજસભાઈ ત્રિવેદી
ભૂમિકાબેન કંસારા
કિંજલબેન સુખડીયા

નરેન્દ્રભાઈ રાવલ
કાશ્મીરાબેન જોષી
પદ્માબેન કદમ
ડૉ. અમીબેન જોષી
દિપીકાબેન પટેલ

લીનાબેન ઉપાધ્યાય
ગાયત્રીબેન સોની
શિલ્પાબેન ઉપાધ્યાય
હેતલબેન ઠાકર

પ્રસ્તાવના

સૌ પ્રથમ તો સત્રની સ્વઅધ્યયનપોથીનાં પ્રયોગ માટે આપ સૌ સાથે ટીમને ધન્યવાદ. મોટાભાગે વિદ્યાર્થીઓને પુરા વર્ષની દરેક વિષયની સ્વઅધ્યયનપોથીઓ સ્કૂલમાં દરરોજ સાથે લઈને આવતા હોય છે. વિષયના સરળીકરણ માટેના અભિગમ તેમજ બધા વિષય બધી સ્વઅધ્યયનપોથીમાં ક્રમિક માસવારના આયોજન મુજબ ગોઠવણી કરવામાં આવેલ છે. જે ધ્યાને લઈ સત્ર મુજબની આ સ્વઅધ્યયનપોથીનું નિર્માણ થયેલ છે. મૂળભૂત શિક્ષણ બુદ્ધિ, જ્ઞાન, ક્ષમતા વર્ધન, શારીરિક, માનસિક મને મૂલ્ય વિકાસને સમર્થન આપવાનું કાર્ય કરતું હોય છે. શીખવાની પ્રક્રિયા સાથે શિક્ષક-વિદ્યાર્થીનો સહ-સબંધ, અભિગમ, નવાચાર જેવી અનેકવિધ બાબતો જોડાઈને શાલેય શિક્ષણની શરૂઆત થતી હોય છે. વિદ્યાર્થી શાળાના વર્ગોમાં, ઘરે અને સમાજમાં વિવિધ અનુભવો પ્રાપ્ત કરી શીખવાનો પ્રયાસ કરતા હોય છે. અહીં જાતે શીખવાની પ્રક્રિયા પર વધુ ભાર દેવા માટે સ્વઅધ્યયનપોથીમાં મહાવરા સાથે અનુભવયુક્ત બાબતોને જોડવાનો પ્રયાસ કરાયો છે.

આ સ્વઅધ્યયનપોથીમાં દરેક વિષયનું પૂર્વજ્ઞાન, અગાઉની માહિતીનું હસ્તાંતરણ અને શીખેલી બાબતોનું પુનરાવર્તન થઈ શકે તે માટેની પ્રવૃત્તિઓ બ્રિજકોર્સનાં માધ્યમે મુકવામાં આવે છે. બાદમાં ક્રમશઃ દરેક વિષયના માસવાર અભ્યાસક્રમ અને સત્રને ધ્યાને લઈ એકમ આધારિત પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન મુકાયેલ છે. વિષય અનુબંધિત પ્રવૃત્તિઓ શિક્ષક-વિદ્યાર્થીની શીખવા-શીખવવાની પ્રક્રિયાને બળવત્તર બનાવી શકાય તે માટે વિવિધ પ્રયુક્તિઓ સાથે મુકવામાં આવી છે તેને ધ્યાને લઈ વર્ગ પ્રક્રિયામાં વિદ્યાર્થીઓની સિધ્ધિઓના વિકાસની તક ઊભી થાય તેવું વાતાવરણ નિર્માણ થશે.

ધોરણ 10ની આ સ્વઅધ્યયનપોથીમાં સત્રવાર આમેજ કરાયેલ અંગ્રેજી, ગુજરાતી, વિજ્ઞાન, ગણિત, સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયની પ્રવૃત્તિઓ એકમ, અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ અને વિદ્યાર્થીના વિકાસ માટેના ધ્યેયોને ધ્યાને લઈ નિર્માણ કરવામાં આવી છે. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 અનુસાર શીખવાની પ્રક્રિયામાં વર્ગ સાથે વિદ્યાર્થીની વ્યક્તિગત શીખવાની પ્રક્રિયા પણ વધુ અગત્યની બની રહે છે. અપાયેલ પ્રવૃત્તિમાં મહાવરા સાથે સ્વ-અનુભવ, તર્ક, કલ્પના, પ્રકલ્પ, તાર્કિક ચિંતન, રોજિંદો વ્યવહાર, અવલોકન, સર્જન તેમજ અધ્યયન નિષ્પત્તિ આધારિત બાબતો જોડવામાં આવી છે.

અધ્યયન માટેની આ સ્વઅધ્યયનપોથીમાં માસવાર પ્રવૃત્તિ આયોજન સાથે શિક્ષક-વિદ્યાર્થીની શીખવાની બાબતોનું પરસ્પર જોડાણ થાય તેવા પ્રયાસો હાથ ધરાયેલ છે. દરેક વિષયના અનુબંધની પ્રવૃત્તિઓ તરીકે વિજ્ઞાનમાં પ્રયોગશીલતા, ભાષામાં ભાષાસજ્જતા, ગણિતમાં તાર્કિક ચિંતન, ગણન, સામાજિક વિજ્ઞાનમાં જીવનઘડતર ઐતિહાસિક સમજ માટેની પ્રવૃત્તિઓ મહાવરા સાથે મુકવામાં આવી છે. આગળના ધોરણના પ્રમુખ અધ્યયન બિંદુઓ, ચાલુ વર્ષના એકમની વિષયવસ્તુના જરૂરી મહાવરા સાથે નિર્માણ થયેલી સત્ર મુજબની આ સ્વઅધ્યયનપોથીનાં નવાચારી પ્રયોગને આવકારી વર્ગકાર્યમાં વધુ અસરકારી પરિણામ પ્રાપ્ત થાય તે માટે શુભકામનાઓ.

અહીં અપાયેલ દરેક વિષયની સત્રવાર પ્રવૃત્તિઓ વર્ગ અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં સમજપૂર્વક અને રસ સાથે થશે તો શીખવાની સાથે ગુણવત્તામાં પણ વધારો થશે તેવી શ્રદ્ધા સેવું છું.

ડૉ. રતનકંવર એચ. ગઢવીચારણ (IAS)

સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર, સમગ્ર શિક્ષા

શિક્ષક-વાલી જોગ સંદેશ

નમસ્કાર.

શિક્ષણ અવિરત ચાલતી પ્રક્રિયા છે, તે માત્ર વર્ગખંડ, સમયપત્રક કે વિષયમાં જ બંધાયેલું રહેતું નથી. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 અનુસાર શિક્ષણના અધ્યયન બિંદુઓને શીખવવા માટે પ્રશ્નોત્તરી, પ્રવૃત્તિ, અવલોકન, પ્રોજેક્ટ, સર્વે જેવી વિવિધ પ્રયુક્તિઓનો સહારો લેવાનો છે. અહીં નિર્માણ થયેલી મહાવરાની વિવિધ સામગ્રીમાં આ બધી જ બાબતોને કાળજીપૂર્વક ધ્યાનમાં લેવાયેલી છે. આ સામગ્રીના મહાવરા માટે નીચે મુજબની કેટલીક બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીશું તો આપણા વિદ્યાર્થીઓ અપેક્ષિત શૈક્ષણિક ક્ષમતા કેળવી શકશે અને નવા શૈક્ષણિક વર્ષના અભ્યાસક્રમને સારી રીતે સમજીને શીખવાનું શરૂ કરી શકશે.

અહીં આપેલા મહાવરામાં મુખ્ય ત્રણ બાબતોની કાળજી લેવાઈ છે. પ્રથમ વિદ્યાર્થીઓને અગાઉના ધોરણના વિષયને અનુરૂપ વિષયવસ્તુનો પુનઃ પરિચય થાય તેવી બાબતોને અપાઈ છે. બીજું, અપાયેલ દરેક મહાવરા માટે એવી બાબતોનો આધાર લેવાયો છે જેની સંકલ્પનાઓ અભ્યાસ માટે પાયારૂપ હોય. આ બાબતો અગાઉના ધોરણના વિષયવસ્તુની સંકલ્પનાને વધુ દૃઢ બનાવી તેને શીખવા માટે સરળતા રહે તેવું વાતાવરણ નિર્માણ કરશે. ત્રીજું, અભ્યાસક્રમનો પ્રારંભ થાય તે પહેલાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવર્તમાન શૈક્ષણિક સ્તરનું સાર્વત્રિક મૂલ્યાંકન પણ થઈ શકે. આવું કરવાથી વર્ગ કે વિષય શિક્ષક વિદ્યાર્થીઓનું સ્તર માપીને નવી બાબત શીખવવાની શરૂઆત કરે તે પહેલાં તેને કયા પ્રકારનું આયોજન કરવું? કેવી પદ્ધતિનો સહારો લેવો? કઈ કઈ પ્રયુક્તિઓને આયોજનમાં સમાવિષ્ટ કરવી તેનો ખ્યાલ આવે. આનાથી અગાઉના વર્ષની અધ્યયન ખોટ (લર્નિંગ લોસ)ની અસર હાલના ધોરણમાં ન પડે.

- સ્વઅધ્યયપોથીમાં આપેલી દરેક બાબતમાં પ્રવૃત્તિઓ પણ સમાવિષ્ટ હોવાથી પ્રવૃત્તિ માટે પૂરતો સમય આપવો.
- સ્વઅધ્યયપોથીમાં પ્રવૃત્તિઓમાં લખવા-વાંચવા સાથે જૂથ અને સમૂહમાં પ્રવૃત્તિઓ પ્રોજેક્ટ કાર્ય જેવી વિવિધ બાબતોનો સમાવેશ કરેલ હોઈ તેને પણ શીખવાનો અગત્યનો ભાગ માનીને તે કરવા માટે પૂરતો સમય અને સ્વતંત્રતા આપવી.
- સ્વઅધ્યયપોથીની આ પ્રવૃત્તિઓ દરમ્યાન વિદ્યાર્થીને તેના મિત્ર, કુટુંબીજનો અને અન્ય લોકોની જરૂર પડે તેવું આયોજન હોવાથી તેને પ્રવૃત્તિ માટે અન્ય સાથે કામ કરવાની છૂટ આપવી.
- સ્વઅધ્યયપોથીની પ્રવૃત્તિઓ શાળા અને ઘર બંને જગ્યાએ એક સાથે ચાલે તે માટેનું આયોજન વિદ્યાર્થીઓને સતત જણાવતા રહીને તેમને આગળના અભ્યાસ માટે પણ જોડવાના છે તેનો ખ્યાલ આપવો.
- સ્વઅધ્યયપોથીની પ્રવૃત્તિઓ અભ્યાસક્રમ સાથે સંકળાયેલ હોવાથી તેને માત્ર મનોરંજન સ્વરૂપે ન માની લેતાં વિદ્યાર્થીઓ ગંભીરતાથી તે કરે અને તેમાંથી શીખે તેવું આયોજન કરવું.

- સ્વઅધ્યયપોથીની આ સંપૂર્ણ પ્રક્રિયા વધુ મહાવરા માટેની હોવાથી વર્ગના દરેક વિદ્યાર્થી દરેક અધ્યયન નિષ્પત્તિની પ્રવૃત્તિમાં સમાન સ્તરે પહોંચે તે માટે પ્રયાસ કરવો.
- સ્વઅધ્યયપોથી એ અધ્યયન ક્યાશ(ખોટ) પૂરી કરવાનો પ્રયાસ હોવાથી શિક્ષક સાથે વાલી, શિક્ષિત મોટા ભાઈ-બહેન અને ઉપલા ધોરણના મિત્રો પણ વિદ્યાર્થીને મદદ કરે તે ઇચ્છનીય છે.
- સ્વઅધ્યયનપોથી સાથે આપેલી મહાવરાની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ અભ્યાસક્રમની સંકલ્પનાઓને સમજવું સરળ બની રહે તેવો પ્રયાસ કરવા માટે બને તેટલો વધુ સમય મહાવરા માટે આપવાનું આયોજન કરવું.
- સ્વઅધ્યયપોથીમાં એવી બાબતોનો સમાવેશ કરાયો છે જેનાથી વિષયવસ્તુની સંકલ્પના સમજવું સરળ બને છે તેને ધ્યાને લઈ પ્રવૃત્તિઓ કરાવતા સમયે તે પૂરેપૂરી રીતે શીખી જાય તેની કાળજી લેવાય તે જોવું.
- સ્વઅધ્યયપોથીમાં આપેલી પ્રવૃત્તિઓમાં લેખન અલગ નોટબુકમાં કરવાનું હોય ત્યાં વિદ્યાર્થીઓની લખેલ પ્રવૃત્તિઓની સમયસર ચકાસણી કરી તેની સારી અને સુધારાત્મક બાબતોનું વ્યક્તિગત માર્ગદર્શન આપવું ઇચ્છનીય છે.
- આપેલી પ્રવૃત્તિઓ વિદ્યાર્થીની સમજ અને સંકલ્પનાના વિકાસ માટે હોવાથી વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ અધ્યયન નિષ્પત્તિ આધારિત એક-બે પ્રવૃત્તિઓ બાદ તેને સમજી શક્યા છે તેવું જણાય તો તે પૈકીની અન્ય પ્રવૃત્તિઓ ગૃહકાર્યમાં આપી શકાય જેથી વર્ગમાં અન્ય અધ્યયન નિષ્પત્તિ આધારિત પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં પૂરતો સમય મળી શકે.
- આપેલી પ્રવૃત્તિઓની સમજ માટે ચિત્રો, સાધન-સામગ્રી અને અન્ય સહાયક સંદર્ભનો આધાર લેવાયો છે તેને ધ્યાને લઈ તેવી પ્રવૃત્તિઓ માટે તે સંદર્ભિત સામગ્રીની સમજ મળી રહે તેવું આયોજન હાથ ધરવું.
- અહીં પસંદ થયેલી મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ અભ્યાસક્રમને વધુ બળવત્તર બનાવવાના હેતુસર આપેલ હોવાથી વર્ગના તમામ વિદ્યાર્થીઓ આ પ્રવૃત્તિઓની સંકલ્પના અને સમજ કેળવે તે માટે પ્રવૃત્તિ દરમ્યાન પૂરતું માર્ગદર્શન અને પરોક્ષ મૂલ્યાંકન કરતાં રહેવું.
- અહીં આપવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિઓ માત્ર જે તે અધ્યયન નિષ્પત્તિમાં સમાવિષ્ટ સંકલ્પનાના મહાવરા માટે આપેલ છે. વર્ગમાં જરૂરી મહાવરા માટે આ પ્રકારની વધુ પ્રવૃત્તિઓનો વિકાસ કરી તેનો પણ મહાવરો કરાવી શકાય.
- પ્રવૃત્તિઓ તેના વિષયની નવી સંકલ્પનાઓ સરળ કરવા માટે હોવાથી તેનો પૂરતો મહાવરો થાય તે માટે વર્ગનું સમયપત્રક વિષયવાર ગોઠવી તે મુજબ કાર્ય થાય તે જોવું.

મહેશ મહેતા

સચિવ

સમગ્ર શિક્ષા

અનુક્રમણિકા

એકમ ક્રમ	વિષય	પ્રકરણ	પાના નંબર
2	ગુજરાતી	એક જ દે ચિનગારી	1
3	ગુજરાતી	જુમો ભિસ્તી	6
2	ગણિત	એક ચલ સુરેખ સમીકરણ	12
9	સામાજિક વિજ્ઞાન	સંસાધન	16
2	હિન્દી	ईदगाह	21
3	હિન્દી	अंतरिक्ष परी सुनीता विलियम्स	32
2	વિજ્ઞાન	સૂક્ષ્મજીવો : મિત્ર અને શત્રુ	46
2	સંસ્કૃત	ચિત્રપદાનિ 1	54
3	સંસ્કૃત	आत्मश्रद्धायाः प्रभावः	61
1	અંગ્રેજી	Q for Question	66
4	ગુજરાતી	તને ઓળખું છું, મા	79
5	ગુજરાતી	એક મુલાકાત	84
6	ગુજરાતી	ધૂળિયે મારગ	89
3	ગણિત	ચતુષ્કોણની સમજ	92
2	સામાજિક વિજ્ઞાન	ભારતમાં બ્રિટિશ શાસન (ઈ.સ. 1757 થી ઈ.સ. 1857)	101
15	સામાજિક વિજ્ઞાન	ભારતીય બંધારણ	109
4	સંસ્કૃત	एहि सुधीर	116

2. એક જ દે ચિનગારી

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

- G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.
 G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.
 G 815 કાવ્યપંક્તિઓનું પદ્યમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.
 G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. તમે શાળા પુસ્તકાલયમાંથી પુસ્તકો મેળવીને વાંચતાં જ હશો. તમને વધારે પસંદ પડેલા કોઈ એક પુસ્તક વિશે લખો.

પ્રશ્ન 2. નીચે આપેલી વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિમાં શું-શું કરી શકાય તે લખો.

1. તમે ઘરમાં છો અને ભૂકંપના આંચકા અનુભવાય તો તમે શું કરો? શા માટે?

2. તમે રસ્તા પર જઈ રહ્યાં છો ને નજીકમાં જ કોઈ અકસ્માત સર્જાય તો શું કરશો?

3. વિનય NMMS ની પરીક્ષા આપવા ગયો, પરંતુ પરીક્ષાખંડમાં ગયા પછી યાદ આવ્યું કે તે પોતાની હોલ ટિકિટ (પ્રવેશપત્ર) ઉતાવળમાં ઘરે ભૂલીને આવ્યો છે. આ સ્થિતિમાં વિનય શું કરશે?

પ્રશ્ન 3. નીચેના શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને એક રસપ્રદ ફકરો લખો.

(ઠંડી, જિંદગી, તણખો, સૂરજ, કાયા, ધીરજ, મહેનત, વિપત્તિ, વાત, લોહું, આત્મ)

પ્રશ્ન 4. નીચેના ફકરામાંથી અનુનાસિક વ્યંજનથી બનતા શબ્દો શોધીને લખો.

જિંદગીમાં જેને દુઃખ જ ન આવ્યું હોય એવો કોઈ માણસ હોઈ શકે? ઈશ્વરને આપણે વંદન કરીએ ત્યારે મોટાભાગે એની પાસે સુખ ને સમૃદ્ધિ માગીએ છીએ, પરંતુ આપણે એ સ્વીકારીને જ ચાલવું જોઈએ કે, જીવનના માર્ગમાં પુષ્પોની જેમ કંટકો પણ વેરાયેલા હોય છે. આપણે સાયવી-સાયવીને આગળ વધવાનું હોય છે. સંતો ને મહંતો પણ કહે જ છે કે જીવનના પંથને ઉજાળવા માટેનો મંત્ર એક જ છે કે સુખમાં છકી ન જવું અને દુઃખમાં ડરી ન જવું! જીવનરૂપી જંગને જીતવાની ગુરુચાવી એક જ છે સુખ-દુઃખનો સ્વીકાર!

_____ , _____ , _____ , _____ , _____

પ્રશ્ન 5. કૌંસમાં આપેલા શબ્દનું યોગ્ય રૂપ બનાવી ખાલી જગ્યા પૂરો.

- _____ માણસે બધાને સાચી સલાહ આપી. (ડાહ્યું)
- તેણે _____ પાણીમાં ડૂબકી મારી. (ઊંડું)
- _____ શહેરોમાં ગીચ વસ્તી હોય છે. (મોટું)
- મીના પરીક્ષામાં _____ નંબરે પાસ થઈ. (પહેલું)
- _____ અક્ષર હાથનું ઘરેણું છે. (સારું)

પ્રશ્ન 6. નીચે આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરી ઉદાહરણ પ્રમાણે વાક્ય બનાવો.

ઉદા. મહેનત - શરીર

વાક્ય : મહેનત કરવાથી શરીર સારું રહે છે.

- મુશ્કેલી - જીવન

વાક્ય : _____

- ગાન - પંખી

વાક્ય : _____

- અગ્નિ - મનુષ્ય

વાક્ય : _____

- તણખો - મકાન

વાક્ય : _____

- ધીરજ - સફળ

વાક્ય : _____

પ્રશ્ન 9. નીચેની કાવ્યપંક્તિઓને વાક્યસ્વરૂપે લખો.

ઉદા. એક જ દે ચિનગારી, મહાનલ! એક જ દે ચિનગારી

વાક્ય હે અગ્નિસ્વરૂપ પરમાત્મા! અમને જ્ઞાનરૂપી એક તણખો આપો!

1. ચક્રમક લોહું ઘસતાં-ઘસતાં, ખરચી જિંદગી સારી.

2. જામગરીમાં તણખો ન પડ્યો, ન ફળી મહેનત મારી.

3. ચાંદો સળગ્યો, સૂરજ સળગ્યો, સળગી આભઅટારી.

4. ઠંડીમાં મુજ કાયા થથરે; ખૂટી ધીરજ મારી;

5. વિશ્વાનલ! હું અધિક ન માગું; માગું એક ચિનગારી;

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		x	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્યસ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 815	કાવ્યપંક્તિઓનું પદ્યમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : _____

શિક્ષકની સહી _____

3. જુઓ ભિસ્તી

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

- G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.
- G 803 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, ઈન્ટરવ્યૂ, પ્રોજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે.
- G 813 ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.
- G 818 અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.
- G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. તમે સાંભળેલી / વાંચેલી હોય તેવી એક પશુપ્રેમ કે પંખીપ્રેમની વાર્તાનું વર્ણન તમારા શબ્દોમાં લખો.

પ્રશ્ન 2. વિચારીને લખો.

1. તમે ઘાયલ પંખીને રસ્તામાં પડેલું જુઓ તો શું કરો?

2. તમને પ્રિય હોય તેવા પશુ / પંખી માટે તમે શું-શું કરો છો?

3. વેણુને બચાવવા માટેના બીજા કયા-કયા પ્રયત્નો થઈ શક્યા હોત?

4. જુમાની જગ્યાએ તમે હોત તો શું કરો?

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલાં વાક્યોને ઓળખી કર્તરિ વાક્યરચના હોય તો કર્મણિ અને કર્મણિ વાક્યરચના હોય તો કર્તરિમાં ઉદાહરણ મુજબ ફેરવો.

ઉદાહરણ તરીકે...

તૃપાથી જામફળ ખવાયું. (કર્મણિ વાક્યરચના)

તૃપાએ જામફળ ખાધું. (કર્તરિ વાક્યરચના)

1. રાજેશથી ઘોડીને ઝડપથી દોડાવવામાં આવી.

2. જિજ્ઞાસાએ ગીત ગાયું.

3. અકબરથી પુસ્તક વંચાયું.

4. સુદામા કૃષ્ણને ભેટી પડ્યા.

5. વિક્ટરથી ભોજન કરાવું.

પ્રશ્ન 4. નીચેનાં વાક્યોમાં કયો ભાવ પ્રગટ થાય છે તેની ચર્ચા કરી નોંધ કરો.

(ઈશ્વર ઈચ્છા, ડર, મિત્રતા, સહાય, ધમકી)

1. “દોસ્ત! ભાગતો નહીં, આપણે બંને સાથે મળીને તેને ભગાડીશું.”

2. દોડો! દોડો! મારી ગાડી સળગી રહી છે.

3. “પરમકૃપાળુ પરમેશ્વરને જે ગમ્યું તે ખરું!”

4. કોરોનાના કેરથી લોકો બહાર જવાનું ટાળી રહ્યા છે.

5. “ભાગી જા, નહીં તો સારાવાટ નહીં રહે.”

પ્રશ્ન 5. નીચે આપેલાં વાક્યોને મળતાં આવતાં વાક્યો પાઠમાંથી શોધીને લખો.

1. આણંદપુરના છેવાડે ત્રણ છાપરાં હતાં.

2. જુમાના ઘરની ખડકી સાવ જર્જરિત હતી.

3. જુમો વેણુ માટે ઘાસ ખરીદતો.

4. જુમાને ઘરાક વધારવાનો શોખ નહોતો.

5. ત્રણ ઝૂંપડાં જેવાં ઘર આમલીની નીચે સમાઈ રહેતાં.

6. જુમો એક પૈસામાંથી શાકભાજી ખરીદતો.

પ્રશ્ન 6. રૂઢિપ્રયોગના અર્થને આધારે નીચેનાં વિધાન માટે યોગ્ય ઉત્તર પસંદ કરી તેની સામે ખરા (✓) ની નિશાની કરો.

1. જુમો એક હાથમાંથી બીજા હાથમાં ફર્યા કરતો.

(અ) જુમાને દરેક જણ રમાડતું.

(બ) જુમાની ખૂબ કાળજી લેવાતી.

(ક) જુમાને રમાડવા ઘણા નોકરચાકર હતા.

2. જુમાએ બધા તડકાછાંચડા જોઈ લીધા હતા.

(અ) જુમાએ ઘણાં સુખ ભોગવ્યાં હતાં.

(બ) જુમાએ ઘણાં દુઃખ ભોગવ્યાં હતાં.

(ક) જુમાએ સુખદુઃખની બધી સ્થિતિ અનુભવી હતી.

૩. પૈસાની છોળ આંગણે રેલાતી ત્યારે જુમાને અનેક મિત્રો હતા.

(અ) પૈસાદાર હતો ત્યારે જુમાને ઘણા મિત્રો હતા.

(બ) જુમાને ગરીબીમાં પણ મિત્રોએ સાથ આપ્યો.

(ક) જુમાને હવે કોઈ મિત્રો નહોતા.

પ્રશ્ન ૭. ખોટી જોડણીવાળો શબ્દ તારવી તેની નીચે લીટી કરી સુધારીને ખાનામાં લખો.

૧. સંસ્કૃત, પ્રતિતી, તખલ્લુસ, બુદ્ધિ

૨. પ્રજાવત્સલ, પારિતોષિક, વિસ્વાનલ, ભૂમિતિ

૩. વિનિમય, ચિનગારી, પઈસા, પદ્ધતિ

૪. વિશ્રાંતિ, મ્યુનિસિપાલીટી, વિદૂષક, પરમેશ્વર

પ્રશ્ન ૮. કૌંસમાં આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને વાર્તા બનાવો.

(રળિયામણું, ઘટાદાર, જંગલી પ્રાણીઓ, જંગલ, મેળો, નિર્ણય, રાજા, પસંદ, ટોળું, પાણી, બચાવ, વૃક્ષો, સિંહ)

પ્રશ્ન 9. નીચેનો ફકરો વાંચીને એ જુઓ પોતે બોલતો હોય એ રીતે લખો.

આજ હવે વેણુની પીઠ ઉપર મોટી મોટી મશક ભરીને જુઓ સવારના પાંચ વાગ્યામાં નીકળતો. વેણુની ઘંટડી ધીમે વાગતી હોય ને જુઓ એકાદ ગઝલ કે ગીત લલકારતો ચાલ્યો જતો હોય. બારણે બારણે પાણી ભરી દીધા પછી શેઠ ને નોકર બંને પાછા વળતા. જુમાએ એક પૈસાનાં ગાજર કે બહુ તો ટામેટાં કે ભાજી પોતાના શાક માટે અને બધ ભરીને ગદબ જેને વેણુ પાછળથી ખાતો આવતો હોય પાડા માટે લીધાં હોય.

ઉદાહરણ :

આજ હવે વેણુની પીઠ ઉપર મોટી મોટી મશક ભરીને હું સવારના પાંચ વાગ્યામાં નીકળું છું.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✘	?	✓
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 803	રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, ઈન્ટરવ્યૂ, પ્રોજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે.			
G 813	ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.			
G 818	અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ :

શિક્ષકની સહી :

પ્રકરણ-2

એક ચલ સુરેખ સમીકરણ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ :

- M 806.1 બંને બાજુ ચલ હોય તેવા સમીકરણનો ઉકેલ મેળવે છે.
 M 806.2 સમીકરણનું સરળ સ્વરૂપમાં રૂપાંતરણ કરી ઉકેલ મેળવે છે.
 M 806.4 સમીકરણનું સરળ સ્વરૂપમાં રૂપાંતરણ કરી ઉકેલ મેળવે છે.

વિષયવસ્તુના મુદ્દા :

- 2.1 સુરેખ સમીકરણનો ઉકેલ

પૂર્વજ્ઞાન:

- (1) ભૈજિક પદાવલિઓ
 (2) સાદા સમીકરણનો ઉકેલ

પ્રશ્ન-1 યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ આપો.

- (1) જો $\frac{5x}{3} - 4 = \frac{2x}{5}$ હોય, તો $2x - 7$ નું મૂલ્ય કેટલું થાય ?
 (A) $\frac{19}{13}$ (B) $\frac{-13}{19}$ (C) 0 (D) $\frac{13}{19}$
- (2) નીચે આપેલ પૈકી કયું સુરેખ સમીકરણ છે ?
 (A) $x^2 + 1 = 0$ (B) $y + y^2$ (C) 4 (D) $1 + z = 4$
- (3) જો $x = a$ તો કોઈ પણ પૂર્ણાંક સંખ્યા k માટે નીચેના પૈકી કયું હંમેશા સાચું નથી ?
 (A) $kx = ak$ (B) $\frac{x}{k} = \frac{a}{k}$ (C) $x - k = a - k$ (D) $x + k = a + k$

પ્રશ્ન-2 ખાલી જગ્યાઓ પૂરો :

- (4) સુરેખ સમીકરણમાં ચલની મહત્તમ ઘાત _____ હોય છે.
 (5) $3x - 4 = 1 - 2x$ નો ઉકેલ _____ છે.

પ્રશ્ન-3 ગણતરી કરી જવાબ આપો.

(6) ઉકેલો : $\frac{3t - 2}{3} + \frac{2t + 3}{2} = t + \frac{7}{6}$

(7) ઉકેલો $3(5x - 7) + 2(9x - 11) = 4(8x - 7) - 111$

(8) આપેલા સમીકરણનો ઉકેલ મેળવો.

$$\frac{n}{4} - \frac{4n}{12} + \frac{3n}{6} = 17 - n$$

(9) આપેલા સમીકરણનો ઉકેલ મેળવો.

$$1 - 4x = 2 - 5x$$

(10) નીચે પૈકી એક ચલ સુરેખ સમીકરણ કયું છે?

(A) $4x + 3y = 9$ (B) $4x - 5 < 4$ (C) $x(x - 1) = 5$ (D) $x + (x - 1) = 5$

અધ્યયન નિષ્પત્તિનું સર્વશ્રાહી મૂલ્યાંકન :

પ્રશ્ન-1 યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

(1) x ની કઈ કિંમત માટે $3x - 4$ અને $2x + 1$ સરખા થાય ?

(A) -3 (B) 0 (C) 5 (D) 1

(2) એક ચલ સુરેખ સમીકરણને _____ .

- (A) માત્ર એક જ ઉકેલ મળે. (B) બે ઉકેલ મળે.
(C) બે કરતાં વધારે ઉકેલ મળે. (D) એક પણ ઉકેલ ન મળે.

પ્રશ્ન-2 ખાલી જગ્યા પૂરો :

(3) જો $\frac{2}{5}x - 2 = 5 - \frac{3}{5}x$ તો $x = \underline{\hspace{2cm}}$.

(4) $2y = 5y - \frac{18}{5}$ નો ઉકેલ $y = \underline{\hspace{2cm}}$ થાય.

પ્રશ્ન-3 ગણતરી કરી જવાબ આપો :

(5) ઉકેલો : $4t - 3 - (3t + 1) = 5t - 4$

(6) ઉકેલો : $\frac{2x-1}{5} = \frac{3x+1}{3}$

વિદ્યાર્થીની શૈક્ષણિક સ્થિતિ							નિશાનીઓની કુલ સંખ્યા		
પ્રશ્ન નં./ વિ.મુદ્દા	1	2	3	4	5	6	×	?	✓
2.1									
પરિણામનું એકંદર									

શિક્ષકની સહી :

વાલીની સહી :

જવાબો :

પ્રશ્ન-1

(1) $-\frac{13}{19}$

(2) $1+z$

(3) $\frac{x}{k} = \frac{a}{k}$

પ્રશ્ન-2

(4) 1

(5) 1

પ્રશ્ન-3

(6) $t = \frac{1}{3}$

(7) $x = -96$

(8) 12

(9) 1

(10) $x + (x - 1) = 5$

અધ્યયન નિષ્પત્તિના સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનના જવાબો :

(1) 5

(2) માત્ર એક જ ઉકેલ મળે (3) 7

(4) $\frac{6}{5}$

(5) $t=0$

(6) $\frac{-8}{9}$

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : SS806 પૃથ્વી પરના માનવીય અને કુદરતી સંસાધનોના અસમાન વિતરણનું વિશ્લેષણ કરે છે.

SS807 તમામ વિસ્તારોના વિકાસને જાળવી રાખવા માટે કુદરતી સંસાધનોના ન્યાયિક ઉપયોગને દર્શાવે છે જેવાં કે જળ, જમીન, જંગલ વગેરે.

- શૈક્ષણિક મુદ્દા :**
- સંસાધનોનાં અર્થ
 - સંસાધનનો પ્રકાર
 - માનવ સંસાધન
 - ભૂમિ સંસાધન
 - જળ સંસાધન
 - સંસાધનોનું સંરક્ષણ
 - સંસાધનોના સંરક્ષણના ઉપાયો

પ્રશ્ન-1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધીને માં લખો.

1. નિર્માણને આધારે સંસાધનોના મુખ્ય કેટલા પ્રકાર પાડવામાં આવે છે?
 (A) એક (B) બે (C) ત્રણ (D) ચાર
2. સંસાધનોના નીચે પૈકી કયા પ્રકાર છે?
 (A) કુદરતી સંસાધનો
 (B) માનવસર્જિત સંસાધનો
 (C) A અને B બંને
 (D) A અને B પૈકી એક પણ નહીં.
3. નીચેનામાંથી કુદરતી સંસાધનો કયા કયા છે?
 (A) હવા (B) પાણી (C) જમીન (D) આપેલા તમામ
4. નીચેનામાંથી કયા પ્રકારના સંસાધન સરળતાથી દરેક જગ્યાએ પ્રાપ્ય હોય છે?
 (A) સર્વસુલભ સંસાધન (B) સામાન્ય સુલભ સંસાધન
 (C) વિરલ સંસાધન (D) એકલ સંસાધન
5. સર્વ સુલભ સંસાધન નીચેના પૈકી કોણ ગણાય છે?
 (A) ઓક્સિજન (B) જળ (C) કોલસો (D) યુરેનિયમ

6. જળ અને ગોચર ભૂમિ એ કયા સંસાધનના ઉદાહરણો છે?
- (A) વિરલ સંસાધન (B) સામાન્ય સુલભ સંસાધન
(C) એકલ સંસાધન (D) સર્વ સુલભ સંસાધન
7. કયા સંસાધનો આપણને મર્યાદિત સ્થાનો પરથી જ પ્રાપ્ત થતાં હોય છે?
- (A) સર્વ સુલભ સંસાધન (B) એકલ સંસાધન
(C) સામાન્ય સુલભ સંસાધન (D) વિરલ સંસાધન
8. યુરોપના ગ્રીનલેન્ડમાંથી પ્રાપ્ત થતું કાયોલાઈટ ખનીજ એ કયું સંસાધન છે?
- (A) એકલ સંસાધન (B) વિરલ સંસાધન
(C) સર્વ સુલભ સંસાધન (D) સામાન્ય સુલભ સંસાધન
9. નવીનીકરણીય સંસાધન નીચેના પૈકી કયા છે?
- (A) જંગલો (B) પ્રાણીઓ (C) સૂર્યપ્રકાશ (D) તમામ
10. એકવાર વપરાયા બાદ નજીકના સમયમાં તેનું ફરી નિર્માણ અશક્ય હોય તેને કયું સંસાધન કહે છે?
- (A) નવીનીકરણીય સંસાધન (B) બિનનવીનીકરણીય સંસાધન
(C) A અને B બંને (D) એકપણ નહિ
11. નીચેનામાંથી અક્ષયશીલ સંસાધન કયું છે?
- (A) અણુઊર્જા (B) ખનિજ કોલસા
(C) પવનઊર્જા (D) કુદરતી વાયુ
12. અશ્મિભૂત બળતણ એ કયું સંસાધન છે?
- (A) અક્ષયશીલ સંસાધન (B) ક્ષયશીલ સંસાધન
(C) A અને B બંને (D) એકપણ નહિ
13. કુદરતી રીતે મળી આવતા કયા તત્વો પર યોગ્ય પ્રક્રિયા કરી સિમેન્ટ બનાવાય છે?
- (A) ચૂનો (B) ચિરોડી
(C) A અને B બંને (D) A અને Bમાંથી એક પણ નહીં.
14. નીચેનામાંથી કયા સંસાધનો માનવસર્જિત છે?
- (A) વિદ્યુત (B) મકાનો (C) બોગદા (D) તમામ
15. પૃથ્વી સપાટીના કુલ ક્ષેત્રફળના આશરે કેટલા ટકા ભાગ ભૂમિ દ્વારા રોકાયેલો છે?
- (A) 30% (B) 29% (C) 28% (D) 27%
16. પૃથ્વીના ગોળાનું નિરીક્ષણ કરતાં લગભગ કેટલા ભાગમાં પાણી અને કેટલા ભાગ પર ભૂમિ છે?
- (A) 2/4 1/4 (B) 3/4, 2/4 (C) 3/4, 1/4 (D) એકપણ નહીં.

પ્રશ્ન-2 (A) નીચેનાં વિધાનો સાચા છે કે ખોટા તે જણાવો.

1. સંસાધનોના નિર્માણને આધારે તેના મુખ્ય બે પ્રકાર પાડવામાં આવે છે.
2. પર્યાવરણમાં આવેલાં તમામ ઘટકો જે માનવ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવા યોગ્ય છે. તે તમામ કુદરતી સંસાધનોમાં છે.
3. Compressed Natural Gasના વપરાશથી પ્રદૂષણ વધે છે.
4. ખનીજ કોલસો અને પેટ્રોલિયમ પેદાશોના વધુ વપરાશથી પૃથ્વીનું તાપમાન સતત ઘટી રહ્યું છે.
5. વિરલ સંસાધન આપણને મર્યાદિત સ્થાનો પરથી જ પ્રાપ્ત થતા હોય છે.
6. નવીનીકરણીય સંસાધન એકવાર વપરાયા બાદ નજીકના સમયમાં તેનું ફરી નિર્માણ અશક્ય હોય છે.
7. પોતાની જાતે ઉગનારી વનસ્પતિ જેમાં વેલા, છોડવા અને વૃક્ષોનો સમાવેશ થાય છે, તેને કુદરતી વનસ્પતિ કહે છે.
8. વરસાદી પાણી રોકી, ચેકડેમ બનાવી ખેતી માટે પાણીની સમસ્યા હલ કરી શકાય છે.

પ્રશ્ન-2 (B) બંધ બેસતાં જોડકાં રચો.

વિભાગ-અ	ઉત્તર	વિભાગ-બ
1. કુદરતી સંસાધનો	(a) યુરેનિયમ
2. સર્વ સુલભ સંસાધન	(b) જમીન
3. વિરલ સંસાધન	(c) કુદરતીવાયુ
4. બિનનવીનીકરણીય	(d) નાઈટ્રોજન
5. માનવ સર્જિત સંસાધનો	(e) બોગદાં

પ્રશ્ન-3 (A) ખાલી જગ્યા યોગ્ય શબ્દ વડે પૂરો.

1. હવા, પાણી જમીન, ખનીજો અને ઊર્જા-સ્રોત એ તમામ છે.
2. મર્યાદિત સ્થાનો પરથી જ પ્રાપ્ત થતાં સંસાધનોને હોય છે.
3. વિદ્યુત, મકાનો, સડક, પૂલો, બોગદાં, ટેકનોલોજી વગેરે સંસાધનોનાં ઉદાહરણ છે.
4. પૃથ્વીનાગોળાનું નિરીક્ષણ કરતાં જણાશે કે લગભગ ભાગ પર પાણી અને ભાગ પર ભૂમિ છે.
5. વૃક્ષો અને ઝાડીઓથી આચ્છાદિત વિશાળ ભૂમિ ભાગને સામાન્ય રીતે કહેવામાં આવે છે.
6. સમગ્ર વિશ્વમાં જવલ્લેજ એક કે બે જગ્યાએથી મળી આવતાં ખનિજો સંસાધન તરીકે ઓળખાય છે.

પ્રશ્ન-3 (A) તકાવત જણાવો.

કુદરતી સંસાધનો	માનવસર્જિત સંસાધનો

પ્રશ્ન-4 (A) નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો.

1. એક સંસાધનનું ઉદાહરણ જણાવો.

2. પુનઃ પ્રાપ્ય સંસાધનના ઉદાહરણ જણાવો.

3. પુનઃ અપ્રાપ્ય સંસાધનના ઉદાહરણ જણાવો.

4. અક્ષયશીલ સંસાધન અને ક્ષયશીલ સંસાધન જણાવો.

5. માનવસર્જિત સંસાધનોના ઉદાહરણો જણાવો.

પ્રશ્ન-4 (B) નીચે આપેલા પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી આપો.

1. કુદરતી સંસાધનો :

2. સર્વ સુલભ સંસાધન :

3. સામાન્ય સુલભ સંસાધન :

4. દુર્લભ સંસાધન :

5. માનવસર્જિત સંસાધન : _____

6. કુદરતી વનસ્પતિ : _____

પ્રશ્ન-5 ટૂંક નોંધ લખો.

1. ભૂમિ સંસાધન : _____

2. જળ સંસાધન : _____

3. કુદરતી વનસ્પતિ અને વન્ય જીવન : _____

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન		
		x	?	✓
SS806	પૃથ્વી પરના માનવીય અને કુદરતી સંસાધનોના અસમાન વિતરણનું વિશ્લેષણ કરે છે.			
SS807	તમામ વિસ્તારોના વિકાસને જાળવી રાખવા માટે કુદરતી સંસાધનોના ન્યાયિક ઉપયોગને દર્શાવે છે જેવાં કે જળ, જમીન, જંગલ વગેરે.			

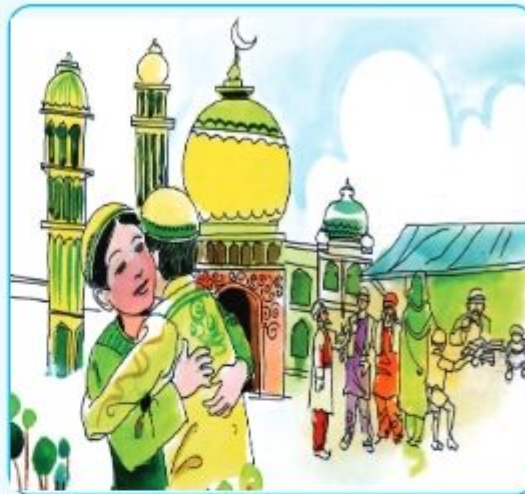
सारांश :

‘ईदगाह’ मुन्शी प्रेमचंद्र की अमर कहानी है। कहानी का नायक-बालक हामिद एक अनाथ बच्चा है, उसकी दादी अमीना ही उसका एक सहारा है। दोनों बहुत ही गरीबी में एक कुटिया में एक-दूसरे का ख्याल रखते हुए रहते थे।

‘ईद’ जैसी खुशी के दिन भी उन्हें नए कपड़े नहीं मिलते। हामिद अपने दोस्तों के साथ दादी ने दिए हुए तीन पैसे लेकर ईदगाह जाता है। वहाँ अन्य बच्चे मिठाइयाँ और खिलौने खरीदते हैं। हामिद भी खिलौने खरीदने को लालायित होता है।

लेकिन उसे दादी का स्मरण हो जाता है। रोटी बनाते समय दादी की ऊँगलियाँ जल जाती हैं - यह उसे यादा आता है। वह अपनी बाल-सहज इच्छाओं का दमन करके अपनी दादी के वास्ते चिमटा खरीदता है। दादी उसके इस व्यवहार से क्रोधित हो जाती है, लेकिन हामिद की उपयोगी एवं विवेकपूर्ण बुद्धिमत्ता को जानकर उसका हृदय गद्गद् हो जाता है और उसका क्रोध स्नेह में बदल जाता है।

इस कहानी में एक गरीब बालक की प्रतिभा, त्याग, सद्भाव, विवेक और व्यावहारिक बुद्धि का परिचय मिलता है।

प्रश्न : 1 परिच्छेद को पढ़कर नीचे दिए गए प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

दक्षिण भारत में मनाए जानेवाले कृषि पर्वों में पोंगल का विशेष महत्त्व है। यह त्योहार जनवरी महिने के मध्य में मनाया जाता है। इस दिन सूर्य देवता की अर्चना की जाती है। भोग के लिए नए चावल, गुड़ तथा दूध से ‘शर्करइ’ नामक व्यंजन तैयार किया जाता है। इस अवसर पर खेती के काम में आनेवाले हल तथा अन्य औजारों को सजाकर उनकी पूजा की जाती है। यह पर्व पूरे जोश और उमंग से समाज के हर वर्ग द्वारा मनाया जाता है। किसान पकी फसलों से लदे खलिहान को देखकर आनंद से भर उठते हैं। पूरा परिवार वर्षभर के परिश्रम के पश्चात् हर्ष-उल्लास में डूब जाता है।

1. पोंगल का पर्व कहाँ मनाया जाता है?

☐ उत्तर भारत	☐ पूर्व भारत	☐ दक्षिण भारत	☐ पश्चिम भारत
-------------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------------	--------------------------------------
2. पोंगल पर्व के लिए कौन-सा विधान गलत है?

☐ यह त्योहार जनवरी महिने में मनाया जाता है।
☐ इस दिन चंद्र की अर्चना की जाती है।
☐ किसान हल और औजारों की पूजा करता है।
☐ ‘शर्करइ’ नामक व्यंजन तैयार किया जाता है।

3. परिच्छेद का उचित शीर्षक चुनिए।
 त्योहार का महत्व परिश्रम का महत्व पोंगल का महत्व किसान का महत्व
4. समानार्थी शब्द की गलत जोड़ पहचानिए।?
 पर्व - त्योहार हर्ष - आनंद परिश्रम - मेहनत देवता - दानव
5. उत्तर × दक्षिण : अवसर × _____
 प्रसंग आवकार आफत उत्सव

प्रश्न : 2 (अ) सही विकल्प के सामने में ✓ का निशान कीजिए।

1. सह वर्तनी पहचानिए।
 भातुत्व बंधूक मिठाईया बुद्ध
2. "किसने बुलाया था, इस निगोड़ी ईद को" यह वाक्य कौन कहता है?
 मोहसीन हामिद सम्मी अमीना
3. चारे की सामग्री जो पानी में सानकर पशुओं को खिलाई जाती है।
 गेहूँ सानी गुड़ बाजरा
4. 'सुरलोक सिधारना' मुहावरे का सही अर्थ पहचानिए।
 सूर्यलोक जाना मर जाना नुकसान होना हताश या निराश होना।
5. 'जब्त' शब्द का सही अर्थ पहचानिए।
 जबरदस्त खजाना धीरज हमला

प्रश्न : 2 (ब) सही विकल्प चुनकर रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए।

(वकील, चिमटा, ईदगाह, गिरजाधर, सिपाही, भिस्ती)

1. ईद के दिन मुसलमान लोग _____ जाते हैं।
2. महमूद ने _____ खरीदा।
3. मोहसीन को _____ पसंद आया।
4. नूरे को _____ से प्रेम है।
5. हामिद ने _____ खरीदा।

प्रश्न : 2 (क) निम्नलिखित वाक्य कौन किसे कहता है, वह लिखिए।

1. "तुम डरना नहीं अम्मा, मैं सबसे पहले जाऊँगा।"

2. "मेरी खंजरी से बदलोगे?"

3. "यह चिमटा क्यों लगाया बुद्ध?"

4. "तो यह चिमटा कोई खिलौना है?"

5. "मैंने मोल लिया है।"

प्रश्न : 3 (अ) प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

(1) गाँव में सभी लोग क्यों खुश थे?

(2) हामिद लोहे की दुकान पर क्यों रुक गया?

(3) रोजे के दिन मुसलमान क्या करते हैं?

(4) दुकानों में कौन-कौन से खिलौने मिल रहे थे?

प्रश्न : 3 (ब) प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

(1) गाँव में हलचल क्यों मची थी?

(2) ईद के दिन बच्चे क्यों खुश थे?

(3) हामिद ने चिमटा ही क्यों खरीदा?

(4) अमीना की आँखों में आँसू क्यों आ गये?

(5) नूरे के वकील का अंत कैसे हुआ?

प्रश्न : 6 (अ) नीचे दिए गए शब्दों का समानार्थी शब्द कोष्ठक में से ढूँढ़कर लिखिए और उनका वाक्य में प्रयोग कीजिए।

आ	स	मा	न
सा	ख	पी	ला
न	भ	जा	अ
झ	प	ल	ना
ब	ग	च	थ

(1) कोष - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(2) पृथक - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(3) लड़ी - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(4) निगोड़ी - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(5) सरल - _____

वाक्यप्रयोग - _____

प्रश्न : 6 (ब) निम्नलिखित शब्दों का विलोम शब्द देकर उनका वाक्य में प्रयोग कीजिए।

(1) प्रभात × _____

वाक्यप्रयोग - _____

(2) शीतल × _____

वाक्यप्रयोग - _____

(3) संभव × _____

वाक्यप्रयोग - _____

(4) स्नेह × _____

वाक्यप्रयोग - _____

(5) समझ × _____

वाक्यप्रयोग - _____

प्रश्न : 6 (क) मुहावरों का अर्थ लिखकर इकाई में जहाँ इन मुहावरों का प्रयोग हुआ है उन वाक्यों का सुलेखन कीजिए।

(1) दिल कचोटना - _____

(2) बेड़ा पार लगाना - _____

(3) गले मिलना - _____

(4) दिल बैठ जाना - _____

(5) बाल बाँका न होना - _____

प्रश्न : 7 ऐसा क्यों कहा होगा ?

(1) “किसने बुलाया था, इस निगोड़ी ईद को ?”

(2) “मानो भ्रातृत्व का एक सूत्र समस्त आत्माओं को एक कड़ी में पिरोए हुए हैं।”

(3) सम्मी ने कहा, “मेरी खंजरी से बदलोगे? दो आने की है।”

(4) “उनकी अपनी जेबों में कुबेर का धन भरा हुआ है।”

इतना कीजिए....

- प्रेमचंद की कहानियाँ पढ़िए और उनके बारे में जानिए। त्योहारों के बारे में पुस्तकालय से जानकारी प्राप्त कीजिए।

शिक्षक के लिए...
मूल्यांकन

अध्ययन क्षेत्र	अध्ययन निष्पत्ति क्रमांक	अध्ययन निष्पत्ति	प्रश्न क्रम	प्राप्त सिद्धि		
				x	?	✓
अर्थग्रहण	H804	छपी हुई पाठ्य सामग्री पढ़कर उसके भावार्थ को समझते हैं।	1			
अर्थग्रहण	H801	अपरिचित शब्द, वाक्य पढ़कर समझते हैं।	2			
अभिव्यक्ति	H811.02	'कौन' कारक के रूपोवालों प्रश्नों के उत्तर लिखित रूप से देते हैं।	3			
अभिव्यक्ति	H816.02	परिचित विषय पर अपने विचार लिखित रूप से व्यक्त करते हैं।	4			
सर्जनात्मकता	H820	अपूर्ण काव्य को पूर्ण करते हैं।	5			
व्यावहारिक उपयोजन	H821.01	समानार्थी शब्दों का वाक्य में प्रयोग करते हैं।	6 (अ)			
व्यावहारिक उपयोजन	H821.02	विरुद्धार्थी शब्दों का वाक्य में प्रयोग करते हैं।	6 (ब)			
व्यावहारिक उपयोजन	H821.03	मुहावरों का अर्थ देकर वाक्य में प्रयोग करते हैं।	6 (क)			
तार्किक चिंतन	H832	घटना या प्रसंग के कारणों का अनुमान करते हैं।	7			

अभिभावक के हस्ताक्षर :

दिनांक :

शिक्षक के हस्ताक्षर :

3

अंतरिक्ष परी सुनीता विलियम्स

सारांश :

डॉ. कोकिलाबहन पारेख द्वारा लिखित - 'अंतरिक्ष परी सुनीता विलियम्स' एक जीवनी है। जिसमें भारतीय मूल की सुनीता विलियम्स नामक महिला की सफल अंतरिक्षयात्रा के बारे में बताया गया है।

मनुष्य की महत्वाकांक्षाओं की कोई सीमा नहीं है। उनकी दृष्टि आकाश की ओर गई और उन्हें अंतरिक्ष के रहस्यों को जानने की इच्छा हुई। इस तरह उनकी अंतरिक्षयात्राओं की शुरुआत हुई।

इस इकाई में उनके जीवन की शिक्षा, अंतरिक्षयात्रा के लिए प्रशिक्षण, परीक्षण, उसमें आनेवाली समस्याएँ, उन समस्याओं से झुझते हुए सफलता की ओर प्रयाण, अंतरिक्ष रिकार्ड आदि का वर्णन किया गया है। उनके जीवन की इन गतिविधियों के द्वारा लड़कियों और महिलाओं को प्रेरणा मिलती है।

सफलता पाने के लिए सिर्फ सपने देखना काफी नहीं, लेकिन उन्हें साकार करने के लिए दृढ़ निश्चय, कड़ी मेहनत और अनेक प्रयत्न करने की बात पर प्रकाश डाला गया है।

प्रश्न : 1 (अ) प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

(1) सुनीता अंतरिक्षयात्री ही क्यों बनी?

(2) 'सुनीता विलियम्स अन्य लड़कियों से अलग हैं।' विधान समझाइए।

(3) सुनीता विलियम्स के प्रेरणास्रोत कौन रहें हैं? कैसे?

(4) सुनीता को पूरे विश्व की बेटी क्यों कहा गया है?

(5) सुनीता विलियम्स की तरह आप क्या करना चाहेंगे?

प्रश्न : 1 (ब) निम्नलिखित प्रश्नों के सही विकल्प चुनकर में ✓ का निशान कीजिए।

1. सुनीता विलियम्स के बारे में कौन-सा विकल्प उचित नहीं है?

- भारतीय वैज्ञानिक अंतरिक्ष परी
 माईकल विलियम्स की पत्नी दिपक पंड्या की पुत्री

2. सुनीता विलियम्स के जीवन के घटनाक्रम के संदर्भ में दूसरे स्थान में घटित घटना कौन-सी है?

- नासा के लिए चयनित किया गया।
 अटलांटिस अंतरिक्ष यान से स्पेस स्टेशन पहुँची।
 सहाध्यायी माईकल विलियम्स से शादी की।
 अहमदाबाद हवाई अड्डे पर पहुँची।

3. सुनीता विलियम्स के जीवन से उजागर होनेवाला मूल्य नहीं है।

- साहसी वैज्ञानिक दृष्टिकोण देशप्रेम पशुप्रेम

4. सुनीता विलियम्स को अंतरिक्षयात्री बनने की प्रेरणा किससे मिली?

- कल्पना चावला राकेश शर्मा माईकल विलियम्स उर्सबाईन बोनी

प्रश्न : 1 (क) प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

(1) सुनीता 'सुनीता पंड्या' के नाम से क्यों नहीं जानी जाती ?

(2) सुनीता ने अपने सपने कैसे साकार किए ?

(3) अंतरिक्ष यात्रा में कौन-कौन सी मुश्किलें आती होंगी ?

(4) हमें किस बात का गर्व है ?

(5) सुनीता विलियम्स की तरह भारतीय अंतरिक्षयात्री कौन-कौन रहे हैं?

प्रश्न : 2 (अ) भारत का नाम रोशन करने वाली महिलाओं के चित्र चपिकाकर उनके बारे में पाँच वाक्य लिखिए।

1. किरण बेदी

2. बचेंद्री पाल

प्रश्न : 2 (क) अंतरिक्षयात्रियों के बारे में संक्षेप में परिचय लिखिए।

(1) राकेश शर्मा :

(2) कल्पना चावला :

(3) यूरी गागरिन :

प्रश्न - 3 (अ) चित्र के आधार पर कहानी लिखिए

प्रश्न : 3 (ब) चित्र के आधार पर काव्य लिखिए।

प्रश्न : 4 वाक्यों को शुद्ध रूप में लिखिए।

(1) सुनीता और कल्पना हमारे नारी समाज का गौरव है।

शुद्ध वाक्य : _____

(2) दोनों को भारतीय संगीत की बेहद लगाव था।

शुद्ध वाक्य : _____

(3) यहाँ साहस ओर श्रम की प्रवृत्तियों का महत्त्व था।

शुद्ध वाक्य : _____

(4) कल्पना को मुझे काफी कुछ सीखने को मिला।

शुद्ध वाक्य : _____

(5) महिलाओं कीसी क्षेत्र में पीछे नहीं है।

शुद्ध वाक्य : _____

प्रश्न : 5 निम्नलिखित मुहावरों का अर्थ लिखकर उसका वाक्य में प्रयोग कीजिए।

(1) परंपराओं की बेड़ी तोड़ना - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(2) यादें ताजा होना - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(3) सर उँचा होना - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(4) खतरों से खेलना - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(5) एक सूत्र में पिरोना - _____

वाक्यप्रयोग - _____

प्रश्न : 6 निम्नलिखित शब्दों का लिंग परिवर्तन करके उसका वाक्य में प्रयोग कीजिए।

जैसे : छात्रा - छात्र

वाक्य प्रयोग : छात्र पाठशाला में पढ़ने जा रहे हैं।

(1) विधाता - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(2) वधू - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(3) सम्राट - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(4) श्रीमान् - _____

वाक्यप्रयोग - _____

(5) मालिन - _____

वाक्यप्रयोग - _____

प्रश्न : 7 नीचे दिए गए शब्दों को शब्दकोश के क्रम में लिखिए।

(1) अंतरिक्ष, चंद्र, आहट, अभियान

_____ , _____ , _____ , _____

(2) जिंदगी, नागरिक, परीक्षण, अभियान

_____ , _____ , _____ , _____

(3) कल्पना, भारतीय, परंपरा, संगीत

_____ , _____ , _____ , _____

(4) क्षितिज, विश्वास, कंचन, सुंदर

_____ , _____ , _____ , _____

प्रश्न : 8 निम्नलिखित विधानों के बारे में सही अनुमान करके लिखिए।

(1) बचपन से ही सुनीता में साहसिक वृत्तियाँ उभरी, क्योंकि...

(2) सुनीता को अंतरिक्ष परी कहते हैं, क्योंकि...

(3) सुनीता को अंतरिक्षयान से विश्व का दृश्य मनोहर लगा, क्योंकि...

(4) कल्पना चावला हॉसले की बुलन्दी को छूकर हमारी कल्पना बन गई, क्योंकि...

प्रश्न : 9 कोष्ठक में से इकाई में दिए गए शब्दों को ढूँढ़कर लिखिए और वाक्य में प्रयोग कीजिए।

म	ह	त्त्व	कां	क्षी
हि	शा	पू	र्यं	सा
ला	भ	र्ण	नि	ह
एँ	प्र	ति	ष्ठा	सी
गौ	र	वा	न्वि	त

(1) _____

वाक्यप्रयोग - _____

(2) _____

वाक्यप्रयोग - _____

(3) _____

वाक्यप्रयोग - _____

(4) _____

वाक्यप्रयोग - _____

(5) _____

वाक्यप्रयोग - _____

इतना जानिए....

- अपने पुस्तकालय में से अंतरिक्षयात्रियों की पुस्तकें पढ़िए।
- देश का नाम रोशन किया हो ऐसी महिलाएँ, वैज्ञानिक के बारे में जानिए और लिखिए।

शिक्षक के लिए...
मूल्यांकन

अध्ययन क्षेत्र	अध्ययन निष्पत्ति क्रमांक	अध्ययन निष्पत्ति	प्रश्न क्रम	प्राप्त सिद्धि		
				x	?	✓
अभिव्यक्ति	H811.02	'कौन' कारक के रूपोवाले प्रश्नों के उत्तर लिखित रूप से देते हैं।	1(अ)			
			1 (ब)			
			1 (क)			
अभिव्यक्ति	H816.02	परिचित विषय पर अपने विचार लिखित रूप से व्यक्त करते हैं।	2(अ)			
			2(ब)			
			2(क)			
सर्जनात्मकता	H818.01	चित्र का अवलोकन करके कहानी मौलिक रूप में लिखते हैं।	3(अ)			
सर्जनात्मकता	H818.02	चित्र का अवलोकन करके काव्य मौलिक रूप में लिखते हैं।	3(ब)			
अभिव्यक्ति	H808.02	सरल एवं संयुक्त वाक्य का शुद्ध रूप से लेखन करते हैं।	4			
व्यावहारिक	H821.03	मुहावरों का अर्थ देकर वाक्य में प्रयोग करते हैं।	5			
अर्थग्रहण	H822	शब्द के लिंग परिवर्तन के नियमानुसार वाक्य में प्रयोग करते हैं।	6			
व्यावहारिक उपयोग	H827	शब्दकोश का उपयोग करते हैं।	7			
तार्किक चिंतन	H832	घटना या प्रसंग के कारणों का अनुमान करते हैं।	8			
अर्थग्रहण	H801.01	अपरिचित शब्द पढ़कर समझते हैं।	9			

अभिभावक के हस्ताक्षर :

दिनांक :

शिक्षक के हस्ताक्षर :

2

સૂક્ષ્મજીવો : મિત્ર અને શત્રુ

□ આપણે આટલું જાણીએ છીએ...

- રોગો વિશે જાણીએ છીએ.
- રોગોના ફેલાવાનાં કારણોની જાણ છે.
- રસીકરણ શબ્દથી પરિચિત છીએ.

□ અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ :

SC 802 – પદાર્થો અને સજીવોને તેમની લાક્ષણિકતા / ગુણધર્મોના આધારે વર્ગીકૃત કરે છે.

SC 803 – પ્રજ્વોના જવાબ મેળવવા માટે સરળ તપાસ હાથ ધરે છે.

SC 804 – પ્રક્રિયા અને ઘટનાને કારણો સાથે જોડે છે.

SC 805 – પ્રક્રિયા અને ઘટનાને સમજાવે છે.

SC 811 – શીખેલા વૈજ્ઞાનિક ખ્યાલોને રોજિંદા જીવનમાં લાગુ કરે છે.

SC 812 – વૈજ્ઞાનિક શોધવાર્તાઓની ચર્ચા અને કદર કરે છે.

□ યોગ્ય વિકલ્પને પસંદ કરો.

(1) કયા સૂક્ષ્મજીવના કારણે ઈડલીની કણક ફૂલે છે?

☐ થીસ્ટ	☐ અમીબા
☐ રાઈઝોબિયમ	☐ લેક્ટોબેસિલસ

(2) શીતળાની રસીની શોધ કોણે કરી હતી?

☐ ન્યૂટન	☐ એડવર્ડ જેનર
☐ લૂઈ પાશ્ચર	☐ અન્ય

(3) કયો સૂક્ષ્મજીવ નાઈટ્રોજનના સ્થાપનમાં મદદ કરે છે?

☐ રાઈઝોબિયમ	☐ અમીબા
☐ થીસ્ટ	☐ પ્લાઝમોડિયમ

(4) તમારી મમ્મી ખમણ કે ઢોકળાં બનાવે છે, ત્યારે ખમણ કે ઢોકળાં ફૂલવાનું કારણ શું હોઈ શકે?

- ઠંડી ગરમી
 યીસ્ટ કોષોની વૃદ્ધિ એક પણ નહીં

(5) તમારા ઘરે મચ્છરનો ઉપદ્રવ અટકાવવા માટે શું કરવું જોઈએ ?

- ફૂલરમાં પાણી રહેવા દેવું જોઈએ નહિ.
 ફૂલદાનીમાં પાણી ભરી રાખવું જોઈએ નહિ.
 ચોમાસામાં ઘાબા પર ખુલ્લાં ટાયર રાખવાં નહિ.
 ઉપર આપેલ તમામ.

(6) નીચે આપેલાં વિધાનો પૈકી કયું વિધાન ખોટું છે?

- હંમેશાં દર્દીને અન્ય વ્યક્તિઓની જોડે જ રાખવો જોઈએ.
 હંમેશાં ઉકાળીને ઠંડું પાડેલું પાણી પીવું જોઈએ.
 આપણે જ્યારે ઈંકતા હોઈએ ત્યારે આપણા નાક પર રૂમાલ રાખવો જોઈએ.
 હંમેશાં મચ્છરદાનીનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

□ કૌંસમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

(7) મલેરિયા માટે જવાબદાર પ્રજીવ છે.

(અમીબા, પેરામિશયમ, પ્લાઝમોડિયમ)

(8) ટાઈફોઈડ માટે સૂક્ષ્મજીવ જવાબદાર છે.

(બેક્ટેરિયા, વાઈરસ, પ્રજીવ)

(9) આથવણની શોધ એ કરી હતી.

(લૂઈ પાશ્ચર, એલેક્ઝાન્ડર ફ્લેમિંગ, ન્યૂટન)

(10) હિપેટાઈટિસ-A રોગમાં વાઈરસ દ્વારા શરીરમાં પ્રવેશે છે.

(હવા, પાણી, ખોરાક)

□ નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.

(11) ઈંક ખાતી વખતે મોં પાસે રૂમાલ શા માટે રાખવો જોઈએ?

.....

.....

.....

(12) પોચી અને ફૂલેલી બ્રેડ કઈ રીતે તૈયાર થતી હશે?

.....

.....

.....

(13) તમે ઘરમાં બનાવેલ શાક લાંબા સમય સુધી રાખી શકતા નથી, જ્યારે અથાણાનો ઉપયોગ લાંબા સમય સુધી કરી શકો છો. શા માટે?

.....

.....

.....

(14) તપાસ કરી માહિતી પ્રાપ્ત કરો. શું નાનપણમાં લીધેલ રસી મોટી ઉંમરમાં પણ રોગ સામે રક્ષણ આપે છે? કેવી રીતે?

.....

.....

.....

(15) સૂક્ષ્મજીવના ચાર ફાયદા અને નુકસાન જણાવો.

ફાયદા	નુકસાન

(16) તમે ડૉક્ટરની મુલાકાત લઈ તમને અથવા તમારા પરિવારના સભ્યને થયેલા રોગો વિશે માહિતી મેળવી નીચેના કોષ્ટકમાં નોંધો.

રોગ	થવાનાં કારણો	લક્ષણો	સાવચેતી	સૂક્ષ્મજીવ જવાબદાર છે? હા તો કયો?

(17) કોઈ પણ એક રસીનું નામ જણાવી તેના શોધકનું નામ લખો અને રસીથી થતા ફાયદા લખો.

રસી :

શોધક :

ફાયદા :

.....

.....

(18) જમીનને ફળદ્રુપ બનાવવામાં સૂક્ષ્મજીવો કેવી રીતે મદદ કરે છે તે નોંધો.

.....

.....

.....

(19) તમારા ઘરે ખોરાક/અનાજની જાળવણી કેવી રીતે કરવામાં આવે છે? તેની તપાસ કરી નોંધ તૈયાર કરો.

.....

.....

.....

.....

.....

(20) “માખી એ રોગકારક સૂક્ષ્મજીવોનો વાહક છે.” શું તમે આ વિધાન સાથે સહમત છો? શા માટે?

.....

.....

.....

(21) તમારા ઘરમાં દૂધ બગડે નહીં તે માટે શી કાળજી લેવામાં આવે છે?

.....

.....

.....

(22) નાઈટ્રોજન ચક્ર દોરીને તેનું વર્ણન કરો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(23) કયા કયા રોગો રસી દ્વારા અટકાવી શકાય છે?

.....

.....

.....

(24) વીજળીના ચમકારા કયા વાયુનાં જમીનમાં સ્થાપન માટે મદદરૂપ થાય છે? કેવી રીતે?

.....

.....

.....

(25) ચેપીરોગ ધરાવતી વ્યક્તિને અલગ રૂમમાં રાખી સારવાર આપવામાં આવે છે. કારણ આપો.

.....

.....

.....

(26) ખોરાક હંમેશાં ઢાંકેલો રાખવો જોઈએ. શા માટે?

.....
.....
.....

(27) કોલેરાના રોગમાં એન્ટિબાયોટિક્સ પ્રભાવશાળી છે. પરંતુ શરદી અને તાવમાં તે પ્રભાવશાળી નથી.

.....
.....
.....

(28) કૃષિ કચરાનું કુદરતી ખાતરમાં રૂપાંતરણ કેવી રીતે થાય છે ?

.....
.....
.....

(29) મેલેરિયા અને ડેન્ગયુ જેવા રોગોથી બચવા શું તકેદારી રાખશો ?

.....
.....
.....

(30) ફુડ પોઈઝનીંગથી બચવા તમે શું તકેદારી રાખશો ?

.....
.....
.....

□ રચનાત્મક મૂલ્યાંકન

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	મૂલ્યાંકન			રિમાર્ક્સ
		✓	?	X	
SC 802	પદાર્થો અને સજીવોને તેમની લાક્ષણિકતા / ગુણધર્મોના આધારે વર્ગીકૃત કરે છે.				
SC 803	પ્રશ્નોના જવાબ મેળવવા માટે સરળ તપાસ હાથ ધરે છે.				
SC 804	પ્રક્રિયા અને ઘટનાને કારણો સાથે જોડે છે.				
SC 805	પ્રક્રિયા અને ઘટનાઓને સમજાવે છે.				
SC 811	શીખેલા વૈજ્ઞાનિક ખ્યાલોને રોજિંદા જીવનમાં લાગુ કરે છે.				
SC 812	વૈજ્ઞાનિક શોધ વાર્તાઓની ચર્ચા અને કદર કરે છે.				

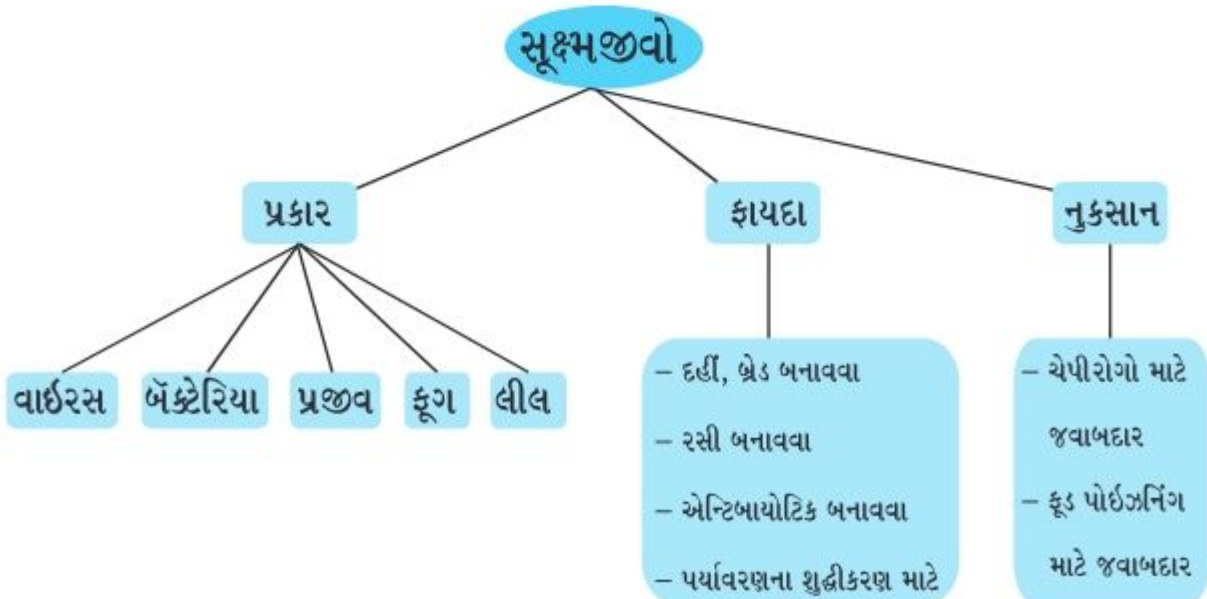
વાલીની સહી

તારીખ

શિક્ષકની સહી

તારીખ

SUMMARY

2.

चित्रपदानि 1

प्रश्न - 1. कौंसमांथी योग्य शब्द पसंद करी ढावी जग्था पूरो : रिक्तस्थानानि पूरयतु ।

1. _____ हंसाः । (एषः, एषा, एते, एतानि)
2. _____ अजा । (एषः, एते, एतानि, एषा)
3. _____ महिला । (अहम्, आवाम्, वयम्, एषः)
4. _____ पात्राणि । (तत्, ते, तानि, त्वम्)
5. _____ चटकाः । (ते, ताः, यूयम्, वयम्)
6. ते _____ । (छात्राः, शिक्षिकाः, चित्राणि, बालिका)
7. वयम् _____ । (मयूरः, सैनिकाः, शशकः, गजः)
8. एते _____ । (छात्रः, छात्राः, छात्रौ, छात्रा)
9. एतानि _____ । (पुष्पम्, पुष्पाणि, पुष्पे, पुष्प)
10. ताः _____ । (चटका, चटकाः, चटके, चटकाम्)

प्रश्न - 2. उदाहरण श्रोर्धने आपेखुं कोष्टक पूरुषं करो : उदाहरणानुसारणे कोष्टके शब्दान लिखतु ।

उदाहरण :

गजः - गजाः
वृक्षः - _____
_____ - वानराः
शुकः - _____
_____ - मयूराः
पर्वतः - _____
_____ - हंसाः

चटका - चटकाः
_____ - नौकाः
मापिका - _____
_____ - लताः
कन्या - _____
_____ - अजाः
महिला - _____

पुस्तकम् - पुस्तकानि
वनम् - _____
_____ - फलानि
रत्नम् - _____
_____ - पुष्पाणि
चित्रम् - _____
_____ - पत्राणि

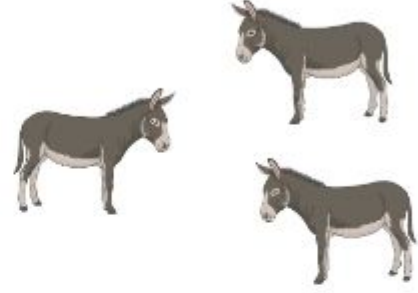
प्रश्न - 3. चित्र ज़ेर्ने जवाब लफुओ : उत्तराणि लिखतु ।

1.

एते के?

एते अशुवाः ।

2. ते के?

3.

एताः काः ?

4. सा का?

5.

एतानि कानि ?

6.

तानि कानि ?

प्रश्न - 4. शब्द जोड परधी उदाहरण भुजभ वाक्य रथना करो. वाक्यानि रचयतु ।

उदाहरण : शिक्षिका: / छात्रा:

वयम् शिक्षिका: । यूयं छात्रा: ।

1. आरक्षका: / जना:

2. देवता: / भक्ता:

3. बालका: / सैनिका:

प्रश्न - 5. उदाहरण भुजभ वचन परिवर्तन करो. वचनस्य परिवर्तनं करोतु ।

उदाहरण : स: बालक: । ते बालका: ।

1. एष: देवालय: । _____

2. स: कृषक: । _____

3. एषा उत्पीठिका । _____

4. सा कक्षा । _____

5. एतत् पर्णम् । _____

6. तत् पुष्पम् । _____

प्रश्न - 6. नीचेनां वाक्योनो संस्कृत भाषामां अनुवाद करो : संस्कृतभाषायाम् अनुवादं करोतु ।

1. आ चित्रो छे.

2. पेढी यकलीओ छे.

3.

4.

5.

6.

7.

प्रश्न - 8. नीचे आपेख शब्दोमांथी पुख्खिङ्ग, स्त्रीख्खिङ्ग अने नपुंसकख्खिङ्ग शब्दोने शुकुदा पाओ.

पुख्खिलिङ्ग, स्त्रीलिङ्ग एवं नपुंसकलिङ्ग विभाजनं करोतु ।

(महिलाः, मयूरः, चटकाः, शिक्षकः, पुष्पम्, अश्वः, बालिकाः, गीता, चित्रम्, प्रतिमा, पुस्तकम्)

पुख्खिङ्ग	स्त्रीख्खिङ्ग	नपुंसकख्खिङ्ग

3.

आत्मश्रद्धायाः प्रभावः

प्रश्न - 1. नीचेना परिच्छेदनुं सुंदर अक्षरे अनुलेखन करो : अनुलेखनं करोतु ।

एका पिपीलिका गच्छति। मार्गे गजः तां दृष्ट्वा कथयति - रे पिपीलिके! मम मार्गत् दूरीभव, अन्यथा अहं त्वां मर्दयिष्यामि। पिपीलिका किमपि न वदति। अनन्तरं पिपीलिका शुण्डाग्रं प्रविशति दशति च। गजः त्रस्तः भवति। सः स्वीकरोति यत् संसारे कोऽपि न तुच्छः न च उच्चः। सर्वे समानाः सन्ति।

प्रश्न - 2. नीचेनो इकरो वांथी तेनी नीचे आपेला प्रश्नोना संस्कृत भाषाभां जवाब लपो :

संस्कृतभाषायां उत्तराणि लिखतु ।

एकः बालकः आसीत्। तस्य नाम एकलव्यः आसीत्। सः धनुर्विद्यां पठितुम् इच्छति स्म। एकदा सः द्रोणाचार्यस्य समीपम् अगच्छत् अवदत् च। “गुरुदेव, अहम् अपि धनुर्धरः भवितुम् इच्छामि। कृपया मां स्वीकुरु।” आचार्यः प्रत्यवदत्, “अहं कौरवान् पाण्डवान् च पाठयामि। अहं भवतः शिष्यरूपेण स्वीकारं कर्तुं न शक्नोमि।” परंतु आचार्यं प्रति तस्य श्रद्धा शिथिला न अभवत्।

1. बालकस्य नाम किम् आसीत्?

2. बालकः किं पठितुम् इच्छति स्म?

3. बालकः कस्य समीपम् अगच्छत् अवदत् च ?

4. 'गुरुदेव, अहम् अपि धनुर्धरः भवितुम् इच्छामि' इति कः वदति ?

5. कः एकलव्यस्य शिष्यरूपेण स्वीकारं कर्तुं न शक्नोति ?

प्रश्न - 3. आपेला शब्दोना माटे कौंसमांथी योग्य शब्द पसंद करो : उचितं विकल्पं चिनोतु ।

1. दशरोज _____ (प्रतिदिनम्, अद्यदिनम्, गतदिनम्)

2. सीवी दीधुं _____ (सीवति, असीव्यत्, सीवामि)

3. उपाडे छे _____ (उत्पतति, उत्थापयति, उद्भवति)

4. लशवा माटे _____ (भ्रमितुम्, वक्तुम्, पठितुम्)

5. विमान _____ (जलयानम्, वायुयानम्, शकटम्)

प्रश्न - 4. नीचे आपेला शब्दोना आधारे भाकी जग्या पूरो : रिक्तस्थानानि पूरयतु ।

(समीपम्, द्रोणाचार्यम्, प्रतिदिनम्, कुक्कुरः, एकलव्यः, धनुर्धरः)

1. अहं _____ विद्यालयं गच्छामि ।

2. _____ महान् शिष्यः अस्ति ।

3. सः _____ तां मूर्तिम् अदर्शयत् ।

4. अर्जुनः महान् _____ आसीत् ।

5. _____ भषति ।

6. द्रोणाचार्यः एकलव्यस्य _____ गच्छति ।

प्रश्न - 5. योग्य श्लोकां श्लोकोः उचितानि पदानि योजयतु ।

1. गम्	<input type="text"/>	1. खादितुम्
2. वद्	<input type="text"/>	2. चलितुम्
3. खाद्	<input type="text"/>	3. गन्तुम्
4. भू (भव्)	<input type="text"/>	4. पठितुम्
5. चल्	<input type="text"/>	5. वक्तुम्
6. पठ्	<input type="text"/>	6. भवितुम्

प्रश्न - 6. उदाहरणना आधारे वाक्यो बनावो : वाक्यानि रचयतु ।

उदाहरणम् - राधा वदति । - राधा अवदत् ।

1. एकलव्यः रचयति । _____
2. शिष्यः नमति । _____
3. शिक्षिका गच्छति । _____
4. कुक्कुरः भषति । _____
5. बालकः दर्शयति । _____
6. अर्जुनः वदति । _____

प्रश्न - 7. नीचेनां वाक्योभांथी सायुं वाक्य पसंठ करी चित्रोनी सामे लभो :

चित्रस्य आधारंण तस्य वाक्यं लिखतु ।

1. द्रोणाचार्यः एतत् दृष्ट्वा अपृच्छत् "कः तव आचार्यः ।"
2. एकदा सः द्रोणाचार्यस्य समीपम् अगच्छत् अवदत् च ।
3. एकलव्यः बाणैः तस्य कुक्कुरस्य मुखम् असीव्यत् ।

4. तदा सः द्रोणाचार्यं तां मूर्तिम् अदर्शयत्।
5. एकः बालकः आसीत्।
6. प्रातः आरभ्य सायंकालपर्यन्तं धनुर्विद्यायाः अभ्यासम् अकरोत्।

3. _____
- _____

5. _____

प्रश्न - 8. नीचे आपेको गद्यभंड वांछीने प्रश्नोना उत्तर संस्कृतमां लभो : संस्कृतभाषायां उत्तराणि लिखतु ।

अस्माकं भारतदेशे अनेकाः नद्यः सन्ति। गङ्गा, यमुना, साभ्रमती, नर्मदा इत्यादयः। सर्वासु नदीषु गङ्गा श्रेष्ठा नदी अस्ति। निदाघे अपि तस्याः प्रवाहो न शुष्यति। सा हिमालयात् प्रभवति सागरं प्रति वहति च। प्रयागे गङ्गायाः यमुनायाश्च सङ्गमं भवति। सङ्गमस्थाने स्नानेन जनाः पवित्राः भवन्ति। धन्यं गङ्गा-दर्शनम्, पुण्यं गङ्गाजले स्नानम्।

प्रश्नाः

1. सर्वासु नदीषु का श्रेष्ठा नदी अस्ति।

2. निदाघे अपि कस्याः प्रवाहो न शुष्यति?

3. कुत्र गङ्गायाः यमुनायाश्च सङ्गमः भवति?

4. सङ्गमस्थाने स्नानेन के पवित्राः भवन्ति?

I

Q for Question

We Know about....

- ⇒ Reading simple sentences.
- ⇒ Asking 'Wh' and inversion (yes/no) questions and to respond them.
- ⇒ Understanding simple sentences.
- ⇒ Describing an event.
- ⇒ Sequencing phrases and arranging words in a dictionary order.
- ⇒ Reading English around us.

EN 804

વાર્તા, પરિચ્છેદ અને કાવ્યને સમગ્ર અર્થગ્રહણ કરે છે.

Activity : 1 (A)

Read the dialogue and complete the table.

Interviewer	: Hello! Ms Sunita Williams. Welcome to our programme.
Sunita Williams	: Hello! Nice meeting you.
Interviewer	: Where do you work at?
Sunita Williams	: At NASA as a flight engineer.
Interviewer	: Where were you born?
Sunita Williams	: Ohio.
Interviewer	: What is your date of birth?
Sunita Williams	: 19th September, 1965.
Interviewer	: Where did you get your graduation from?
Sunita Williams	: I did my graduation from Florida Institute of Technology.
Interviewer	: Which special items did you bring with you in the space first time?
Sunita Williams	: The Bhagawad Gita, a small idol of Ganesha and a letter written in Hindi by my father.
Interviewer	: Who inspired you in your life and work?
Sunita Williams	: Mahatma Gandhi.
Interviewer	: What is your country of origin?
Sunita Williams	: India. In fact my father Deepak Pandya is from Gujarat.

Sr. No.	Details	
1	Date of birth	19 th September, 1965
2	Profession	
3	Country of origin	
4	Work at	
5	Graduation from	
6	Birth place	
7	Inspired by	
8	Special items she brought with her during her first space journey.	

EN 811

વ્યાવહારિક અને નાટકીય સંવાદ કરે છે.

Activity : 1 (B)

Fill in the blanks using the words given in the bracket.

(Wow; Which places will you visit?; bye; Good morning; Nearly; What is your plan?; Can we get from Delhi; hill stations; Let's get tickets booked; How much does it cost?)

Rajiv : Hi Disha! Good morning.

Disha : _____ we have a week's holidays.

Rajiv : I would visit some _____

Disha : _____! I was also thinking the same.

Rajiv : _____ ?

Disha : Kullu Manali and Shimla. _____ for the sahitya express.

Rajiv : _____ ?

Disha : We can get luxury coaches from Delhi.

Rajiv : _____

Disha : _____ Rs. 10,000 each one. _____ .

EN 811

વ્યાવહારિક અને નાટકીય સંવાદ કરે છે.

EN 812

પોતાના ગમા, અણગમા અને લાગણીઓને સંવાદમાં દર્શાવે છે.

Activity : 1 (C)**Complete the dialogue using the words given in the brackets.**

(Thank you so much; mangoes; Ok but I don't like grapes; I like mango very much; will eat all of them)

Ajay : Today my mummy brought _____.

Bhavesh : _____.

Ajay : I know that and these are for you.

Bhavesh : Wow ! Thank you, I _____.

Ajay : I have something for you.

Bhavesh : What's it?

Ajay : A bunch of grapes.

Bhavesh : _____.

Ajay : OK. Here is a basket of apples.

Bhavesh : _____.

EN 810

માહિતી મેળવવા Wh (Who, Where, What, When, Why, How many) પ્રશ્નો પૂછે છે અને તેવા પ્રશ્નોના જવાબ આપે છે.

Activity : 2 (A)**Read the paragraph and answer the questions.**

1. Hetal and Rita are friends. It is Rita's birthday today. Hetal will go to Rita's home. She will go there in the evening. They will celebrate Rita's birthday.

Questions	Answers
Who are friends?	_____
Whose birthday is today?	_____
When will Hetal go to Rita's home?	_____

2. Ramakant will go to Jamnagar to attend his cousin's marriage. The marriage is on Sunday. He will go there by a luxury bus.

Questions	Answers
Who _____ ?	_____
Why _____ ?	_____
When _____ ?	_____

3. Jay will go to Ahmedabad tomorrow. He will visit the Science City. He will go there by train.

Questions	Answers
_____ ?	_____
_____ ?	_____
_____ ?	_____

EN 810

માહિતી મેળવવા Wh (Who, Where, What, When, Why, How many) પ્રશ્નો પૂછે છે અને તેવા પ્રશ્નોના જવાબ આપે છે.

Activity : 2 (B)

Study the following information. Frame five questions and answer them.

Sr.	Astronaut	Date of birth	Birth place	Native	Work at	Year of first space mission
1	Kalpana Chawla	01/07/1961	Karnal	India	NASA	1997
2	Rakesh Sharma	13/01/1949	Patiala	India	Indian Air Force	1984

Example :

Que. When was Kalpana Chawla born?

Ans. Kalpana Chawla was born on July 1st 1961.

1. _____

Ans. _____

2. _____

Ans. _____

3. _____

Ans. _____

4. _____

Ans. _____

5. _____

Ans. _____

EN 818

સ્થાનિક પર્યાવરણમાં ઉપલબ્ધ અંગ્રેજી વાંચે છે.

Activity : 3

Here are some riddles. Read and try to answer them.

1. I have four legs. I bark. I am a faithful animal. Who am I?

Ans: _____

2. I have two legs. I have two wings. I have my nest. I can fly. Who am I?

Ans: _____

3. I have four legs. I am a big animal. I have big ears. Who am I?

Ans: _____

4. I don't have legs. I don't have ears. I can swim. I live in the water. Who am I?

Ans: _____

5. I have four legs. I am carnivorous. I am the king of the forest. Who am I?

Ans: _____

EN 804

વાર્તા, પરિચ્છેદ અને કાવ્યને સમજી અર્થગ્રહણ કરે છે.

EN 813

લોનવર્ડસ સહિત આશરે 800 જેટલા નવા શબ્દો જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

Activity : 4**Read the given text and answer the questions.**

Mr. Parmar: Right, you have got a chance. OK. Now let's have the rules. I will ask you six questions. Each correct answer will bring you a gift and six correct answers will give you a scholarship. You will get Rs. 200 every month. Here is Miss Tick Tick. It will give you only one minute for the first three questions. There are three helplines. You can use any two of them.

Ready!

Nandita : Yes, sir.

Mr. Parmar : The first question on your screen is...

1. Who wrote the poem 'Grammata' ? Here are the options.

(A) Karshandas Manek	(B) Kalapi
(C) Umashankar Joshi	(D) Premanand

Nandita : Sir, it is B Kalapi.

Mr Parmar : Are you sure?

Nandita : Yes, sir.

Mr. Parmar : Is it your final fix?

Nandita : Yes, sir.

Mr. Parmar : So, let's see. Mr. Bright, please show me the right answer. (Computer shows the answer) And yes, you are right. It is B. You win the first gift. Kalapi wrote this Gujarati poem.

Questions:

1. Who asks questions to the participant?

2. Give rhyming word for 'night' - _____
3. How much time will Nandita get to answer the second question?

4. How much amount will the participant get as scholarship for eleven months?

5. Find out a similar word for 'present' from the given text. _____
6. There were three helplines. True or false? _____
7. How much time will Ms. Tick Tick give to answer one question?
(A) 60 seconds (B) 45 seconds (C) 2 minutes (D) 55 seconds
8. Give opposite word for 'incorrect' - _____
9. Fund for the education is called _____
10. Make three spellings from the word 'COMPETITION'.
Example : PET 1. _____ 2. _____ 3. _____

EN 832

વાર્તા, ઘટનાઓ, પાત્રોની અદલા-બદલી કરી તેને નવીન સ્વરૂપે રજૂ કરે છે.

Activity : 5 (A)

Here is the timeline of Gita. She is studying in Std. 8 like you. Read it and try to make your timeline in the given table.

Name: Gita	
Year/Date	Events
26/10/2001	I was born in Ahmedabad
11/08/2005	My sister Hetvi was born. I was so happy.
11/06/2006	My first day of the school. I was so excited.
15/12/2008	I won the frog jump competition. I was so proud.
2009	I met Shivam and we became friends.
2012	I got 3 rd prize in the drawing competition.
2014	My school tour to Rajasthan. We enjoyed a lot.

Your Name : _____

Year/Date	Events

EN 820

પુસ્તકાલયમાંથી વાર્તાના પુસ્તકો, બાળ સામયિકો, વર્તમાનપત્રો વાંચે છે અને ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરે છે.

EN 814

અપરિચિત વ્યક્તિઓનો સામાન્ય પરિચય મેળવે છે અને આપે છે.

Activity : 5 (B)

Here are photographs of chief ministers of Gujarat. Search their details on internet and complete the table as given in the example.

Sr. No.	Name	Working period	Sentence
1	Dr. Jivraj Mehta	01/05/1960 to 18/09/1963	He was the first chief minister of Gujarat.
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			

EN 807

ઘટના તેમજ વાર્તાના પાત્રોની લાક્ષણિકતા, સ્થળો અને ઘટનાક્રમની વિગતો તારવે છે.

Activity : 6

Arrange the following sentences in proper order.

- Shital gets up at half past six.
- She brushes her teeth at 7 o'clock.
- She takes breakfast at quarter to eight.
- She takes bath at twenty five past seven.
- She goes to school at half past nine.
- She does her homework from 8 o'clock to 9 o'clock.
- She learns English from half past eleven to 12 o'clock.
- She cleans her classroom at half past ten.
- She enjoys lunch with her friends during lunch break.
- She plays with her friends from half past five to half past six.

EN 810

માહિતી મેળવવા Wh (Who, Where, What, When, Why, How many) પ્રશ્નો પૂછે છે અને તેવા પ્રશ્નોના જવાબ આપે છે.

Activity : 7 (A)

Write options for the given questions.

1. Who is the tallest student in your class?
A. _____ B. _____ C. _____ D. _____
2. Which is the largest desert of India?
A. _____ B. _____ C. _____ D. _____
3. Who is known as the ship of desert?
A. _____ B. _____ C. _____ D. _____
4. Who is the fastest runner in your school?
A. _____ B. _____ C. _____ D. _____
5. Who was the first President of India?
A. _____ B. _____ C. _____ D. _____
6. Who is the father of the nation?
A. _____ B. _____ C. _____ D. _____
7. Who is known as the iron man of India?
A. _____ B. _____ C. _____ D. _____

EN 810

માહિતી મેળવવા Wh (Who, Where, What, When, Why, How many) પ્રશ્નો પૂછે છે અને તેવા પ્રશ્નોના જવાબ આપે છે.

Activity : 7 (B)

Frame questions for the given options.

1. _____ ?
A. Rajasthan B. Gujarat C. Uttar Pradesh D. Karnataka
2. _____ ?
A. The Statue of Unity B. The Statue of Liberty C. The Eiffel Tower D. The Taj Mahal
3. _____ ?
A. Ahmedabad B. Surat C. Jamnagar D. Gandhinagar
4. _____ ?
A. Hockey B. Cricket C. Football D. Boxing
5. _____ ?
A. Delhi B. Jammu & Kashmir C. Goa D. Gujarat
6. _____ ?
A. Lion B. Tiger C. Camel D. Elephant
7. _____ ?
A. Sketch pens B. Textbook C. Pencil D. Parrot

EN 825

શબ્દકોશનો ઉપયોગ કરે છે.

Activity : 8

Arrange the following words in the dictionary order.

(basket, carpet, astronaut, arrange, correct, computer, around, zoo, signal, order)

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____
5. _____ 6. _____ 7. _____ 8. _____
9. _____ 10. _____

EN 820

પુસ્તકાલયમાંથી વાર્તાના પુસ્તકો, બાળ સામયિકો, વર્તમાનપત્રો વાંચે છે અને ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરે છે.

Activity : 9

Scan the QR code, watch the video and answer the following questions.

1. How many groups are there?

2. How many points do the participants get for a correct answer?

3. Name the groups.

4. How many students are there in each team?

5. According to you, who will win the quiz? Give your reason for your answer.

મૂલ્યાંકન (શિક્ષકો માટે)

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	મૂલ્યાંકન		
		x	?	√
EN804	વાર્તા, પરિચ્છેદ અને કાવ્યને સમજી અર્થગ્રહણ કરે છે.			
EN811	વ્યાવહારિક અને નાટકીય સંવાદ કરે છે.			
EN812	પોતાના ગમા, અણગમા અને લાગણીઓને સંવાદમાં દર્શાવે છે.			
EN810	માહિતી મેળવવા Wh (Who, Where, What, When, Why How many) પ્રશ્નો પૂછે છે અને તેવા પ્રશ્નોના જવાબ આપે છે.			
EN818	સ્થાનિક પર્યાવરણમાં ઉપલબ્ધ અંગ્રેજી વાંચે છે.			
EN813	લોનવર્ડ્સ સહિત આશરે 800 જેટલા નવા શબ્દો જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			
EN832	વાર્તા, ઘટનાઓ, પાત્રોની અદલા-બદલી કરી તેને નવીન સ્વરૂપે રજૂ કરે છે.			
EN820	પુસ્તકાલયમાંથી વાર્તાના પુસ્તકો, બાળ સામયિકો, વર્તમાનપત્રો વાંચે છે અને ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરે છે.			
EN807	ઘટના તેમજ વાર્તાના પાત્રોની લાક્ષણિકતા, સ્થળો અને ઘટનાક્રમની વિગતો તારવે છે.			
EN825	શબ્દકોશનો ઉપયોગ કરે છે.			
EN814	અપરિચિત વ્યક્તિઓનો સામાન્ય પરિચય મેળવે છે અને આપે છે.			

• એકમના અનુસંધાનમાં વિદ્યાર્થીનાં સારાં પાસાં :

• એકમના અનુસંધાનમાં સુધારાત્મક બાબતો :

ગ્રેડ

શિક્ષકની સહી

વાલીની સહી

તારીખ

4. તને ઓળખું છું, મા

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્યસ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 810 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લઈ તેના જીવનચરિત્ર તથા પરિચય અંગે તેમજ પોતાના વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. તમારી શાળાના શિક્ષક કે વડીલની મદદ લઈને નીચેની કાવ્યપંક્તિઓ પૂર્ણ કરો.

- હતો હું સૂતો પારણે પુત્ર નાનો,
રડું છેક તો રાખતું કોણ છાનો.

તજ તાજું ખાજું મને કોણ દેતું?

- મીઠાં મધુ ને મીઠા મેહુલા રે લોલ
એથી મીઠી તે મોરી માત રે
જનનીની જોડ સખી નહીં જડે રે લોલ!

હેયું હેમંત કેરી હેલ રે...

જનનીની જોડ સખી નહીં જડે રે લોલ!

પ્રશ્ન 2. 'મા' વિશેનાં કહેવત, રૂઢિપ્રયોગ કે સૂક્તિ મેળવીને તેના અર્થ લખો.

ઉદાહરણ :

1. ગોળ વિના મોળો કંસાર

મા વિના સૂનો સંસાર

અર્થ : ગોળ વિના કંસાર મોળો લાગે છે તેવી જ રીતે મા વિના સંસાર સૂનો/સ્વાદ વગરનો લાગે છે.

1.

અર્થ :

2.

અર્થ :

3.

અર્થ :

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલી પરિસ્થિતિમાં તમે શું કરશો તે વિચારીને તમારા શબ્દોમાં લખો.

1. પ્રવાસમાં તમે બીજા વિદ્યાર્થીઓથી વિખૂટા પડી ગયા છો...

2. તમારા ઘરમાં વધુ વરસાદથી પાણી ભરાઈ જાય છે...

૩. તમારા ઘેરથી તમારો નાનો ભાઈ કશું કહ્યા વિના બહાર ગયો છે અને મોડી સાંજ સુધી આવ્યો નથી...

૪. તમે તમારા ઘરે જવાનો રસ્તો ભૂલી ગયા છો...

પ્રશ્ન ૪. 'મા' શબ્દ માટે વપરાતાં વિશેષણની યાદી બનાવો.

જન્મદાત્રી _____, _____, _____, _____, _____, _____

પ્રશ્ન ૫. લીટી દોરેલ શબ્દની જગ્યાએ કૌંસમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધી વાક્ય ફરીથી લખો.

(તરણાં, સુગંધ, ગરમી)

૧. તણખલાં એકઠાં કરીને સુગરી સરસ મજાનો માળો બાંધે છે.

વાક્ય : _____

૨. અગરબત્તીની સુવાસથી આખું મંદિર મહેંકી ઊઠ્યું.

વાક્ય : _____

૩. ઉનાળામાં લૂથી ઘણા લોકો બીમાર પડે છે.

વાક્ય : _____

પ્રશ્ન 6. તમારા નામમાં વપરાયેલા મૂળાક્ષરોથી શરૂ થતા દશ શબ્દોની સૂચિ કરો. પછી તે શબ્દોનો ઉપયોગ કરી અર્થસભર ફકરો લખી શીર્ષક આપો.

_____	,	_____	,	_____	,	_____	,	_____	,	_____
_____	,	_____	,	_____	,	_____	,	_____	,	_____

ફકરો :

પ્રશ્ન 7. 'મા' વિશે દસ વાક્યો લખો.

પ્રશ્ન 8. તમારા શિક્ષકની મદદ લઈને માતાનું ગૌરવ કરતાં કાવ્યો, વાર્તા, નવલકથા, નિબંધની યાદી તૈયાર કરો.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		x	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્યસ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 810	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લઈ તેના જીવનચરિત્ર તથા પરિચય અંગે તેમજ પોતાના વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : _____

શિક્ષકની સહી : _____

5. એક મુલાકાત

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

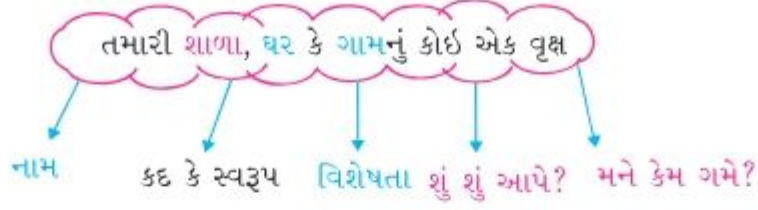
- G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.
- G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.
- G 805 શિક્ષકની મદદથી દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો આધુનિક ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજીની સમજે કેળવે છે.
- G 806 વેબસાઈટ, ઈમેઈલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.
- G 810 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લઈ તેના જીવનચરિત્ર તથા પરિચય અંગે તેમજ પોતાના વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચે આપેલા અહેવાલમાં કેટલીક વિગત છૂટી ગયેલ છે. આ વિગત સાથે તમારો અનુભવ જોડીને અહેવાલ પૂર્ણ કરો.

1. અમારી શાળામાંથી પ્રવાસમાં _____ સ્થળે જવાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
2. _____ તારીખે _____ વારના રોજ _____ વાગ્યે અમે _____ માં બેસીને પ્રવાસે નીકળ્યાં.
3. રસ્તામાં અમે _____
4. અમે _____ પહોંચ્યાં.
5. _____ અમે _____, _____ સ્થળ જોયાં.
6. _____ મને ખૂબ ગમ્યું કારણ કે, _____
7. _____ ની વિશેષતા હતી કે, _____
8. _____ જગ્યાએ મને યાદગાર અનુભવ થયો કે, _____
9. _____
10. _____

પ્રશ્ન 2. નીચે દર્શાવેલ વસ્તુ કે સ્થળ વિશે માહિતી એકત્રિત કરી પાંચ વાક્યો લખો.

1.

નામ : _____

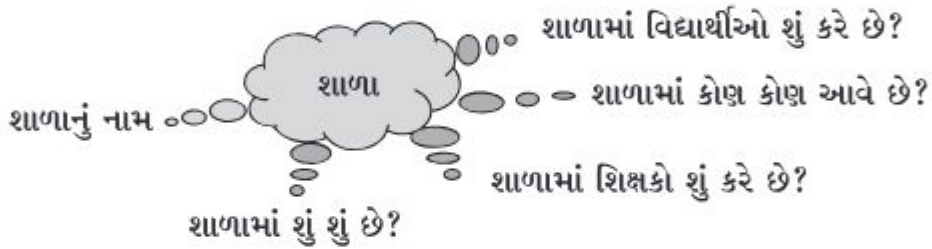
કદ કે સ્વરૂપ : _____

વિશેષતા : _____

શું શું આપે? : _____

મને કેમ ગમે? : _____

2.

નામ : _____

શાળામાં વિદ્યાર્થીઓ શું કરે છે? : _____

શાળામાં કોણ કોણ આવે છે? : _____

શાળામાં શિક્ષકો શું કરે છે? : _____

શાળામાં શું શું છે? : _____

3. શાળામાં તમારો વર્ગખંડ કયાં આવેલો છે?

આ ખંડમાં શિક્ષક અને
વિદ્યાર્થીઓ ઉપરાંત કોણ
કોણ આવે છે?

વર્ગખંડમાં શું શું છે?

વર્ગખંડમાં શિક્ષક અને વિદ્યાર્થીઓ ઉપરાંત કોણ કોણ આવે? _____

વર્ગખંડમાં શું શું છે? _____

પ્રશ્ન 3. તમારો શાળાનો પહેલો દિવસ યાદ કરો. તે દિવસે તમે શું શું કર્યું તે વિશે પાંચ વાક્યો લખો.

પ્રશ્ન 4. તમારી શાળાના મુખ્ય શિક્ષકનો પરિચય પાંચ વાક્યમાં આપો.

6. તમારા આવનારા જન્મદિવસે તમે શું-શું કરશો?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

પ્રશ્ન 5. ટેકનોલોજીની મદદથી ગુજરાતની રમતવીર, પુરસ્કારવિજેતા, સરિતા ગાયકવાડ વિશે માહિતી એકત્રિત કરી તેના વિશે પાંચ વાક્ય લખો.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

પ્રશ્ન 6. નીચેનો ફકરો વાંચીને આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

પ્રાચીનકાળ દરમિયાન ધાર્મિક તેમજ અન્ય પ્રકારનું સાહિત્ય મોટા પ્રમાણમાં લખાયું. આ યુગમાં રાજાઓ તરફથી વિદ્વાનો અને વિદ્યાને ઘણું ઉત્તેજન મળતું. આ સમયમાં સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, તમિલ, કન્નડ, તેલુગુ વગેરે ભાષાઓમાં ઘણું સાહિત્ય લખાયું. સંસ્કૃત ભાષાના મહાન કવિ માઘે 'શિશુપાલવધ' નામે મહાકાવ્ય રચ્યું હતું. તેમાં શ્રીકૃષ્ણે શિશુપાલનો વધ કેવી રીતે કર્યો તેનું વર્ણન કર્યું છે. આવા જ બીજા એક કવિ શ્રીહર્ષે નળ અને દમયંતીની કથા 'નૈષધચરિત' નામના મહાકાવ્યમાં કરી છે.

પ્રશ્ન :

1. આ ફકરામાં કઈ-કઈ ભાષાઓનો ઉલ્લેખ છે? તમે જાણતા હો તેવી એ સિવાયની બીજી ભાષાઓનાં નામ લખો.

- _____
- _____
- _____

2. ફકરામાં વપરાયેલ 'ધાર્મિક તેમજ અન્ય પ્રકારનું સાહિત્ય મોટા પ્રમાણમાં લખાયું.' વાક્યનો અર્થ નીચેના પૈકી કયો છે?
- (અ) માત્ર ધાર્મિક સાહિત્ય (બ) ધાર્મિક તેમજ વિવિધ પ્રકારનું સાહિત્ય
(ક) જુદા જુદા ધર્મોનું સાહિત્ય
3. 'માઘ મહાન કવિ હતા.' - વાક્યમાં _____ વિશેષણ છે.
(અ) મહાન (બ) માઘ (ક) કવિ
4. રાજાઓ વિદ્વાનો અને વિદ્યાને શા માટે ઉત્તેજન આપતા હશે?

પ્રશ્ન 7. 'મહાકાવ્ય' સિવાય અન્ય કયાં-કયાં કાવ્યસ્વરૂપો વિશે તમે જાણો છો તે લખો.

- (1) સોનેટ (2) _____ (3) _____
(4) _____ (5) _____

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		x	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્યસ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 805	શિક્ષકની મદદથી દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો આધુનિક ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજીની સમજે કેળવે છે.			
G 806	વેબસાઈટ, ઈમેઈલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.			
G 810	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લઈ તેના જીવનચરિત્ર તથા પરિચય અંગે તેમજ પોતાના વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			

તારીખ : _____

શિક્ષકની સહી: _____

6. ધૂળિયે મારગ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

- G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.
- G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.
- G 804 લોકગીતો, લોકસાહિત્યની કથાઓ, નાટકો, સ્થાનિક કક્ષાના સંવાદોની લેખિત રજૂઆત કરે છે.
- G 815 કાવ્યપંક્તિઓનું પદમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના મુદ્દાઓને આધારે વાર્તા લખીને તેને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

એક ચોર - ભિક્ષા માગવા એક સાધુનું તેના ઘેર પધારવું - સાધુના ઉપદેશથી પ્રેરાઈને હંમેશાં સાચું બોલવાનું વ્રત લેવું - રાજમહેલમાં ચોરી કરવા જવું - મહેલના દરવાજે પ્રધાનનો મેળાપ - ચોરાયેલી માલમત્તામાં અડધો ભાગ રાખવાની પ્રધાનની શરત - ચોરી કરતાં ચોરનું પકડાઈ જવું - ચોરનું સાચું બોલવું - પ્રધાનને પણ સજા - પરિણામ.

પ્રશ્ન 2. પંક્તિ પરથી ઉદાહરણ પ્રમાણે વાક્ય બનાવીને લખો.

ઉદાહરણ : કોણે કીધું ગરીબ છીએ? કોણે કીધું રાંક?

વાક્ય આપણે ગરીબ કે રાંક છીએ એવું કોણ કહે છે?

1. કાં ભૂલી જા મને રે ભોળા, આપણા જુદા આંક

વાક્ય _____

2. ખુલ્લાં ખેતર અડખેપડખે, માથે નીલું આભ

વાક્ય _____

3. સુખ-દુઃખોની વારતા કે'તા બાથમાં ભીડી બાથ.

વાક્ય _____

4. ઉપરવાળી બેન્ક બેઠી છે આપણી માલંમાલ

વાક્ય _____

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલા ઉદાહરણ મુજબ સુવિચારો પ્રગટ કરતી કહેવતો શોધીને લખો.

ઉદાહરણ : સંતોષી નર સદા સુખી.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

પ્રશ્ન 4. કૌંસમાં આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને ખાલી જગ્યા પૂરો.

ઉદાહરણ : ધૂળિયા માર્ગે દોડતી હતી. (ધૂળિયા, પાળિયા, નળિયાં)

1. _____ બળદ પાણી પીતો હતો. (શામળો, કામળો, ધાબળો)

2. વીરના _____ હીરલા જડ્યા રે લોલ! (વાવણિયો, વાવણિયે, વાવણી)

3. _____ કાંઈ હંસ-પોપટ ને મોર. (વાંસળી, વાંસળિયે, વાંસળીએ)

4. _____ રાતાં ફૂલ રે ભમ્મર રે રંગ ડોલરિયો! (ઝૂમખડું, ઝૂમખડે, ઝૂમખું)

5. મને _____ ચમકતો ચાંદલો ગમે! (આભલે, આભ, આભલું)

પ્રશ્ન 5. 'અ' વિભાગના ઉદાહરણ પ્રમાણે 'બ' વિભાગમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

અ	બ
1. ગાય : હાથી	મોર : _____ (ચકલી, માણસ, જિબ્રા, જિરાફ)
2. ઘોડો : તબેલો	વહાણ : _____ (વખાર, ગેરેજ, વાડો, ગોદી)
3. કોયલ : ટહુકો	ગુલાબ : _____ (છોડ, ફૂલ, સુગંધ, વૃક્ષ)
4. ઘોડો : ગધેડો	વાઘ : _____ (સિંહ, હરણ, બોડ, ભેંસ)
5. આંખ : ચશ્માં	કાન : _____ (એરિંગ, ટેલિફોન, મેગાફોન, એડિકોન)

પ્રશ્ન 6. તમારા વિસ્તારમાં બોલાતા તળપદા શબ્દો વડીલો-શિક્ષકો પાસેથી જાણીને તે શબ્દો અને તેના અર્થ લખો.

_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

પ્રશ્ન 7. અહીં કવિએ માર્ગને 'ધૂળિયો' કહ્યો છે. નીચે આપેલા શબ્દો માટે તમે કયો શબ્દ વાપરશો?

_____	વરસાદ	_____	પાટિયું	_____	ગામડું
_____	બળદ	_____	વડલો	_____	કૂતરી
_____	કપડાં	_____	ખેતર	_____	દૂધ

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		x	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્યસ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 804	લોકગીતો, લોકસાહિત્યની કથાઓ, નાટકો, સ્થાનિક કલાના સંવાદોની લેખિત રજૂઆત કરે છે.			
G 815	કાવ્યપંક્તિઓનું પદ્યમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.			

તારીખ : _____

શિક્ષકની સહી _____

પ્રકરણ - 3

ચતુષ્કોણની સમજ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ :

M 825 બહુકોણ અને તેના વિવિધ પ્રકારો વિશે સમજે છે.

વિષયવસ્તુના મુદ્દા :

- 3.1 નિયમિત અને અનિયમિત બહુકોણના બહિષ્કોણના માપનો સરવાળો
- 3.2 સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણના ગુણધર્મો
- 3.3 વિવિધ પ્રકારના ચતુષ્કોણના ગુણધર્મો

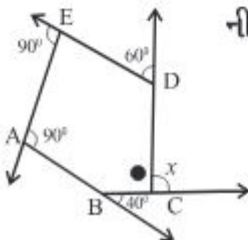
પૂર્વજ્ઞાન :

- (1) રેખાખંડ, કિરણ, રેખા, ત્રિકોણ, વર્તુળ તેમજ અલગ અલગ પ્રકારના વક્રો વિશે જાણે છે.

પ્રશ્ન - 1 યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

- (1) ચતુષ્કોણ ABCD ના ક્રમિક ખૂણાઓનો ગુણોત્તર $3 : 7 : 6 : 4$ છે. તો ચતુષ્કોણ ABCD _____ છે.
 (A) પતંગાકાર (B) સમાંતરબાજુ (C) સમબાજુ (D) સમલંબ
- (2) ચતુષ્કોણના વિકર્ણો પરસ્પર એકબીજાને કાટખૂણે દુભાગે તો તે _____ છે.
 (A) સમબાજુ ચતુષ્કોણ (B) સમલંબ ચતુષ્કોણ (C) લંબચોરસ (D) પતંગાકાર ચતુષ્કોણ
- (3) ચતુષ્કોણના ચારેય ખૂણાના માપનો સરવાળો _____ છે.
 (A) 180° (B) 270° (C) 360° (D) 300°
- (4) ચોરસ ABCD ના વિકર્ણો O બિંદુએ છેદે છે. તો $\triangle ADB$ એ _____ છે.
 (A) સમદ્વિબાજુ ત્રિકોણ (B) સમબાજુ ત્રિકોણ
 (C) સમદ્વિબાજુ ત્રિકોણ પરંતુ કાટકોણ ત્રિકોણ નથી (D) વિષમબાજુ ત્રિકોણ
- (5) _____ ચતુષ્કોણના વિકર્ણો પરસ્પર કાટખૂણે છેદે છે.
 (A) પતંગાકાર (B) લંબચોરસ (C) સમલંબ (D) સમાંતરબાજુ

- (6) નીચેની આકૃતિમાં x ની કિંમત શોધો

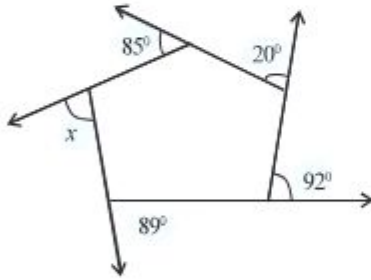
- (A) 40° (B) 50°
- (C) 90° (D) 80°

- (7) સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણના પાસપાસેના ખૂણાઓનો ગુણોત્તર 4 : 5 છે. તો તે કયા કયા છે ?
 (A) $20^\circ, 80^\circ$ (B) $20^\circ, 100^\circ$ (C) $80^\circ, 100^\circ$ (D) $180^\circ, 360^\circ$
- (8) એક સમબાજુ ચતુષ્કોણની એક બાજુ અને એક વિકર્ણ સરખા માપના છે. તો તે ચતુષ્કોણના સામસામેના ખૂણાઓના માપ _____ અને _____ છે.
 (A) $60^\circ, 60^\circ$ (B) $120^\circ, 120^\circ$ (C) $60^\circ, 120^\circ$ (D) $80^\circ, 120^\circ$

પ્રશ્ન -2 દાખલા ગણો.

- (9) સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણના પાસપાસેના ખૂણાઓના માપ $(2x - 4)^\circ$ અને $(3x - 1)^\circ$ છે તો તે સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણના ચારેય ખૂણાઓનાં માપ શોધો.

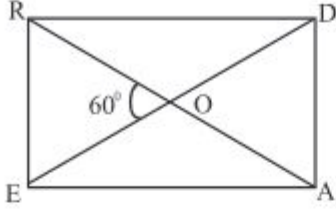
- (10) નીચે આપેલ આકૃતિમાં x ની કિંમત શોધો.

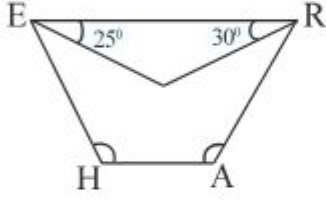
- (11) પતંગાકાર ચતુષ્કોણ WEARમાં $\angle WEA = 70^\circ$ અને $\angle ARW = 80^\circ$ છે. તો બાકીના બે ખૂણાઓનાં માપ શોધો.

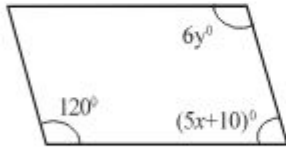
(12) લંબચોરસ READમાં $\angle EAR$, $\angle RAD$ અને $\angle ROD$ શોધો.

(13) સમલંબ ચતુષ્કોણ HAREમાં EP અને PR એ $\angle E$ અને $\angle R$ ના દ્વિભાજક છે. $\angle HAR$ અને $\angle EHA$ શોધો.

(14) સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણમાં X અને Yની કિંમત શોધો

(15) ચતુષ્કોણના ત્રણ ખૂણાનાં માપ સરખાં છે અને ચોથા ખૂણાનું માપ 120° છે. તો સરખા ખૂણાનાં માપ શોધો.

(16) ચતુષ્કોણ PQRSમાં $\angle P = 50^\circ$, $\angle Q = 50^\circ$, $\angle R = 60^\circ$ છે. તો $\angle S$ શોધો. આ ચતુષ્કોણ અંતર્મુખ થશે કે બહિર્મુખ ?

(17) સમબાજુ ચતુષ્કોણના વિકર્ણોના માપ 8cm અને 15cm છે. તો તેમની બાજુઓનાં માપ શોધો.

પ્રશ્ન-3 ખાલી જગ્યા પૂરો.

(18) ચતુષ્કોણ HOPEની સામસામેની બાજુઓની જોડ _____ અને _____ છે.

(19) ત્રણ બાજુ ધરાવતો નિયમિત બહુકોણ એ _____ છે.

(20) _____ અને _____ ચતુષ્કોણના ચારેય બાજુનાં માપ સરખાં છે.

(21) એક નિયમિત બહુકોણના પ્રત્યેક બહિષ્કોણનું માપ 72° છે. તો તેની બાજુઓની સંખ્યા _____ છે.

(22) _____ નિયમિત ચતુષ્કોણ છે.

- (23) એક સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણની પરિમિતિ 50 cm છે. જો તેની એક બાજુનું માપ 12 cm હોય તો બાકીની ત્રણ બાજુનાં માપ કેટલાં થાય ?
- (A) 12, 12, 13 (B) 12, 12, 12 (C) 12, 13, 13 (D) 13, 13, 13
- (24) નિયમિત બહુકોણના અંતઃકોણનું ઓછામાં ઓછું માપ કેટલું હોઈ શકે ?
- (A) 30° (B) 45° (C) 60° (D) 90°
- (25) અંતર્મુખ પટ્ટકોણની આકૃતિ કેવી હોવી જોઈએ ?

અધ્યયન નિષ્પત્તિનું સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન :

પ્રશ્ન -1 યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

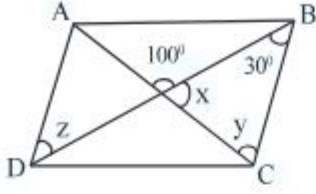
- (1) _____ ના વિકર્ણોનાં માપ સરખાં હોય છે.
- (A) ચોરસ (B) પતંગાકાર ચતુષ્કોણ (C) સમલંબ ચતુષ્કોણ (D) સમબાજુ ચતુષ્કોણ
- (2) એક નિયમિત બહુકોણના દરેક ખૂણાનું માપ 135° છે. તો તેની બાજુઓની સંખ્યા _____ છે.
- (A) 6 (B) 7 (C) 8 (D) 9
- (3) સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણ PQRSમાં બાજુઓ $QR = 6\text{ cm}$, $PQ = 4\text{ cm}$ અને $\angle PQR = 90^{\circ}$ તો ચતુષ્કોણ PQRS _____ છે.
- (A) ચોરસ (B) લંબચોરસ (C) સમબાજુ (D) સમલંબ ચતુષ્કોણ

- (4) ચતુષ્કોણ DEFGમાં વિકર્ણ _____ અને _____ છે.
 (A) DF, GF (B) DG, EF (C) DF, EG (D) DE, GF
- (5) સમલંબ ચતુષ્કોણ ABCDમાં $AB \parallel CD$ જો $\angle A = 100^\circ$, તો $\angle D =$ _____
 (A) 80° (B) 100° (C) 20° (D) 180°
- (6) સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણ ABCDમાં બાકીના ખૂણાનાં માપ શોધો.

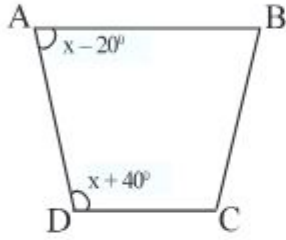

- (7) સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણ MODEમાં $\angle M$ અને $\angle O$ ના દ્વિભાજક Qમાં છેટે છે. તો $\angle MQO$ નું માપ શોધો.
- (8) લંબચોરસ EFGHના વિકર્ણોનું છેદબિંદુ J છે. $JF = 8x + 4$ અને $EG = 24x - 8$ તો x નું મૂલ્ય શોધો.

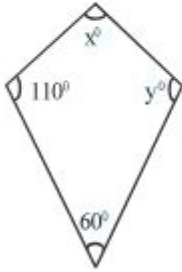
- (9) સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણ ABCD આપેલ છે. x , y , z ની કિંમત શોધો.

- (10) સમલંબ ચતુષ્કોણ ABCD નીચે મુજબ આપેલ છે. તો x નું મૂલ્ય મેળવો.

- (11) નીચે આપેલ પતંગાકાર ચતુષ્કોણમાં x અને y નું મૂલ્ય શોધો.

- (12) સમલંબ ચતુષ્કોણ ABCDમાં $AB \parallel CD$, $\angle A : \angle D = 2 : 1$, $\angle B : \angle C = 7 : 5$ છે, તો દરેક ખૂણાનાં માપ શોધો.

(13) ચતુષ્કોણના ખૂણાના માપ 50° , 40° અને 123° છે, તો ચોથા ખૂણાનું માપ શોધો.

(14) એક ચતુષ્કોણના ચારેય ખૂણાના માપનું પ્રમાણ $3 : 4 : 5 : 6$ છે, તો ચતુષ્કોણના ખૂણાઓનાં માપ શોધો.

(15) એક ચતુષ્કોણમાં બે ખૂણામાંથી દરેકનું માપ 75° છે, તથા બાકીના બે ખૂણાનાં માપ સરખાં છે. તો તે બે સરખા ખૂણાનાં માપ શોધો. શક્ય બનતી આકૃતિનું નામ આપો.

પ્રશ્ન નં. વિ.મુદ્દા	વિદ્યાર્થીની શૈક્ષણિક સ્થિતિ															નિશાનીઓની સંખ્યા		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	×	?	✓
3.1	■		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■			
3.2		■			■		■	■	■	■	■	■	■					
3.3	■	■	■	■		■								■	■			
પરિણામનું એકંદર																		

શિક્ષકની સહી :

વાલીની સહી :

જવાબો :

(1) સમલંબ ચતુષ્કોણ	(15) 80°
(2) સમબાજુ ચતુષ્કોણ	(16) $\angle S = 200^\circ$, અંતર્મુખ ચતુષ્કોણ
(3) 360°	(17) 8.5 cm
(4) સમદ્વિબાજુ ત્રિકોણ	(18) HO અને PE તથા PO અને EH
(5) પતંગાકાર	(19) સમબાજુ ત્રિકોણ
(6) 80°	(20) ચોરસ, સમબાજુ
(7) $80^\circ, 100^\circ$	(21) 5
(8) $60^\circ, 120^\circ$	(22) ચોરસ
(9) $70^\circ, 110^\circ, 70^\circ, 110^\circ$	(23) 12, 13, 13
(10) 74°	(24) 60°
(11) દરેકનું માપ 105°	(25) મુક્ત જવાબ
(12) $30^\circ, 60^\circ, 120^\circ$	
(13) $120^\circ, 130^\circ$	
(14) $x = 10, y = 20$	

અધ્યયન નિષ્પત્તિના સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનના જવાબો :

(1) ચોરસ	
(2) 8	(9) $x = 80^\circ, y = 70^\circ, z = 30^\circ$
(3) લંબચોરસ	(10) $x = 80^\circ$
(4) DF, EG	(11) $x = 80^\circ, y = 110^\circ$
(5) 80°	(12) $\angle A = 120^\circ, \angle B = 105^\circ,$
$\angle C = 75^\circ, \angle D = 60^\circ$
(6) $100^\circ, 80^\circ, 100^\circ$	(13) 147°
(7) 90°	(14) $60^\circ, 80^\circ, 100^\circ, 120^\circ$
(8) $x = 2$	(15) બે સરખા ખૂણાનાં માપ $105^\circ,$
સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણ

2

ભારતમાં બ્રિટિશ શાસન (ઈ.સ. 1757 થી ઈ.સ. 1857)

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : SS812 ભારતના વિવિધ પ્રાંતોમાં બ્રિટિશ સરકારની ખેતી વિષયક ભેદભાવની નીતિની અસરને સમજે છે અને સમજાવે છે. (દા.ત. ગળી ઉત્પાદકોનો બળવો)

SS813 19મી સદીના ભારતની વિવિધ આદિજાતિઓના સ્વરૂપો અને પર્યાવરણ સાથેના સંબંધોનું વર્ણન કરે છે.

SS814 ભારતમાં સંસ્થાનવાદીઓની આદિજાતિ સમૂહો તરફની નીતિઓ સમજે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા : → જમીન મહેસૂલની વિવિધ પદ્ધતિઓ

→ ખેતી અને ખેડૂતોની સ્થિતિ

→ કાચુ રેશમ, ગળી અને કપાસ જેવાં બ્રિટન ઉદ્યોગને કામ લાગતા પાકો

→ જનજાતિઓની સ્થિતિ

→ જનજાતિઓની પ્રવૃત્તિઓ

→ આદિવાસી બળવાઓ અને બિરસા મુંડા

પ્રશ્ન-1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધીને માં લખો.

1. નીચે આપેલ પૈકી કઈ જમીન મહેસૂલ પદ્ધતિ નથી?

(A) કાયમી જમાબંધી (B) ઉલગુલાન

(C) મહાલવારી (D) રૈયતવારી

2. નીચે આપેલ પૈકી કયું વિધાન કાયમી જમાબંધી મહેસૂલ પદ્ધતિ સાથે સુસંગત નથી?

(A) કાયમી જમાબંધી મહેસૂલ પદ્ધતિ કોર્નવોલિસે અમલમાં મૂકી હતી.

(B) કાયમી જમાબંધી મહેસૂલ પદ્ધતિમાં મહેસૂલના હક્કો જમીનદારોને આપવામાં આવ્યા હતા.

(C) કાયમી જમાબંધી મહેસૂલ પદ્ધતિથી ભારતના ખેડૂતો સમૃદ્ધ બન્યા હતા.

(D) કાયમી જમાબંધી મહેસૂલ પદ્ધતિથી બંગાળ, કંગાળ બન્યું.

3. અઢારમી સદીના સમયગાળા દરમિયાન ઈંગ્લેન્ડમાં કાચું રેશમ ક્યાંથી આવતું ?

(A) સ્પેન (B) ઈટાલી

(C) A અને B બંને (D) આ પૈકી કોઈ પણ નહિ

4. ભારતમાં ગળીના ઉત્પાદનમાં કઈ બે પ્રથાઓ અમલમાં હતી?

(A) કાયમી જમાબંધી અને નિજ (B) મહાલવારી અને રૈયતી

(C) નિજ અને રૈયતી (D) મહાલવારી અને નિજ

5. ઝારખંડ રાજ્યમાં કઈ જનજાતિના સમૂહો રેશમના કીડા ઉછેરતા?
- (A) સંથાલ (B) મુંડા
(C) કોલ (D) ગોંડ
6. બિરસામુંડા દ્વારા અંગ્રેજો સામે કઈ ચળવળ ચલાવાઈ હતી ?
- (A) અસહકાર આંદોલન (B) સંગ્રામ ચળવળ
(C) ઉલગુલાન ચળવળ (D) સંથાલ બળવો.
7. ભારતમાં થતી ગળી સંદર્ભે નીચે પૈકી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.
- (A) ગળીનો છોડ ગરમ પ્રદેશોમાં થાય છે.
(B) ભારતની ગળીનો રંગ ચમકતો હોય તે રીતે ઉપસતો હતો.
(C) વિકલ્પ A ખરું B ખોટું
(D) વિકલ્પ A અને B બંને ખરા
8. જનજાતિસમૂહો નીચે પૈકી કઈ પ્રવૃત્તિ સાથે સંકળાયેલા હતા?
- (A) પશુપાલન સાથે સંકળાયેલા હતા.
(B) સમૂહમાં શિકાર કરતા અને જંગલમાંથી જડીબુટ્ટીઓ એકત્ર કરતાં.
(C) જંગલમાંથી મળેલ વસ્તુઓ સરખા ભાગે એકબીજાને વહેંચતા.
(D) ઉપરોક્ત પૈકી તમામ
9. નીચે પૈકી કઈ જનજાતિઓ સ્થળાંતરીય ખેતી સાથે સંકળાયેલી હતી ?
- (A) ગોંડ અને સંથાલ (B) ખોંડ અને કોયાઓ
(C) કોલ અને ભીલ (D) મુંડા અને ભીલ.
10. જમીન મહેસૂલ વસૂલ કરવાનો ઈજારો કોને મળતો?
- (A) જે ઈજારદાર કંપનીને વધુ રકમ આપવા બોલી લગાવે.
(B) જે ઈજારદાર કંપનીને ઓછાં સમયમાં મહેસૂલ ઉઘરાવી આપે.
(C) જે ઈજારદાર કંપનીને વધુ મહેસૂલ ઉઘરાવી આપે.
(D) જે ઈજારદાર કંપનીની શરતોનું પાલન કરે.
11. જમીનમાલિકને અન્યાયકર્તા રૈયતવારી પદ્ધતિનું નીચેનામાંથી કયું લક્ષણ ન હતું?
- (A) જમીનનું વધારે પડતું મહેસૂલ
(B) સરકારને ઈચ્છા પ્રમાણે મહેસૂલમાં વધારો કરવાનો હક
(C) અનાજ ન પાકે તો પણ રૈયતે જમીન મહેસૂલ આપવું.
(D) ખેડૂત બે વર્ષનું મહેસૂલ એકસાથે આપી શકતા.

12. બિરસામુંડા દ્વારા જન આંદોલન દરમિયાન કરવામાં આવેલ હાકલમાં નીચેના પૈકી કયા વિધાનનો સમાવેશ થતો નથી?
- (A) દારૂ પીવાનું છોડી દેવું. (B) ઘર અને ગામની સફાઈ રાખવી.
(C) ડાકણ- જાદુ કળામાં વિશ્વાસ ન રાખવો. (D) વર્તમાનમાં જીવવું.
13. સંથાલ જાતિના સમૂહ માટે નીચેનામાંથી કયું વિધાન લાગુ પડતું નથી?
- (A) તેઓ વર્તમાન ઝારખંડ રાજ્યના હજારીબાગ આસપાસ રહેતા.
(B) તેઓ આદિવાસી સમૂહો પૈકીની એક જાતિ સમૂહ હતો.
(C) તેઓ રેશમના કીડા ઉછેરતા હતા.
(D) તેઓ બ્રિટિશ સેનામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવતા.

પ્રશ્ન-2 (A) નીચેના વિધાનોની ખાલી જગ્યા પૂરો.

1. બંગાળમાં કરમુક્ત વેપાર કરવાની બાબતમાં અંગ્રેજોને સામે વાંકું પડ્યું.
2. અંગ્રેજોની શોષણનીતિને લીધે તરીકે ઓળખાતું બંગાળ કંગાળ બન્યું.
3. રૈયતવારી મહેસૂલ પદ્ધતિ અને પ્રાંતોમાં લાગુ કરાઈ હતી.
4. 18 મી સદીના અંત સુધી યુરોપિયન દેશો ગળીનો પૂરવઠો દેશોમાંથી મેળવતા હતા.
5. રેશમના વેપારીઓ પાસેથી કાચું રેશમ ખરીદતાં હતા.

પ્રશ્ન-2 (B) મને ઓળખો હું કોણ છું?

1. બ્રિટિશ સરકારે મને પૂર્વના રાષ્ટ્રો સાથે વેપાર કરવાનો એકાધિકાર આપ્યો હતો.
2. હું પશ્ચિમ ભારતનો મહત્વનો વેપારી પાક છું.
3. મહાલવારી પદ્ધતિમાં મહેસૂલ વસૂલ કરવાની જવાબદારી મને સોંપાઈ હતી.
4. અમે છોટાનાગપુરની આસપાસ રહેનારા જનજાતિ સમૂહો છીએ.
5. હું બિરસા મુંડાનો પિતા છું.

પ્રશ્ન-2 (C) ખોટા શબ્દો પર છેકો મારી નીચેના વિધાનોને સાચાં બનાવો.

1. કાયમી જમાબંધીમાં જમીનદારો મહેસૂલનો પાંચમો/દસમો ભાગ મહેનતાણા તરીકે રાખતા.

2. રૈયતવારી મહેસૂલ પદ્ધતિના પ્રણેતા થોમસ મુનરો/હોલ્ટ મેકેન્ઝી હતા.

3. ગળીનો ઉપયોગ સુતરાઉ/રેશમી કાપડને રંગવા માટે કરવામાં આવતો હતો.

4. મહાલ એટલે ગ્રામનો સમૂહ/જમીનદારોનો સમૂહ ગણાતો.

5. બિરસામુંડાએ શૈવધર્મ/વૈષ્ણવ ધર્મના પ્રચારક સાથે પણ કામ કર્યું હતું.

પ્રશ્ન-3 (A) નીચે આપેલ પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં જવાબ લખો.

1. કાયમી જમાબંધી મહેસૂલ પદ્ધતિમાં જમીનદારની શું ભૂમિકા હતી ?

2. ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપની ભારતમાં કેવા બજારો પર પોતાનો ઈજારો સ્થાપવા ઈચ્છતી હતી?

3. ભારતીય ગળીની માંગ શા માટે વધવા લાગી?

4. ગળીના ઉત્પાદનની 'રૈયતી' પ્રથામાં શું વ્યવસ્થા હતી?

5. બ્રિટિશ શાસન દરમિયાન ભારતના મહત્વના વેપારી પાકો કયા કયા હતા?

6. પશુપાલન સાથે કઈ કઈ જનજાતિઓ સંકળાયેલી હતી?

7. આદિવાસી જનજાતિ સમૂહો કયા બે પ્રકારની ખેતી સાથે સંકળાયેલા હતા?

8. ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીએ જનજાતિ સમુદાયોના મુખિયાઓની સત્તા ઉપર કાપ શા માટે મૂક્યો?

9. બિરસા મુંડાએ 'મુંડા' જનજાતિ સમૂહોને શેની હાકલ કરી?

10. મુંડા જનજાતિ સમૂહોએ કોની સામે ચળવળ મજબૂત બનાવી ?

પ્રશ્ન-3 (B) યોગ્ય જોડકા જોડો.

વિભાગ-(અ)		વિભાગ-(બ)
1. વનગુજ્જર અને લબાડીયા	1. - _____	A. કાપડ વણવાનો અને ચામડા રંગવાનો વ્યવસાય
2. ગદ્દી અને બકરવાલ	2. - _____	B. રેશમના કીડા પાળતા હતા.
3. ખોંડ	3. - _____	C. ગાય-ભેંસ પાળતા
4. મુંડા	4. - _____	D. ઘેટાં-બકરાપાળતા
5. સંથાલ	5. - _____	E. સફેદ ઝંડાવાળું બિરસા રાજ ઈચ્છતા હતા.

પ્રશ્ન-4 (A) નીચે આપેલા શબ્દોની સંકલ્પના સમજાવો.

1. ઈજારો : -----

2. વેપારીકરણ : -----

3. સ્થળાંતરીય ખેતી : -----

પ્રશ્ન-5 ટૂંક નોંધ લખો.

1. કાયમી જમાબંધી : -----

2. જનજાતિઓની પ્રવૃત્તિઓ : _____

3. ઉલ્લગુલાન ચળવળ : _____

પ્રશ્ન-6 નીચે આપેલા પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો.

1. 'અન્નભંડાર' તરીકે ઓળખાતું બંગાળ શા માટે કંગાળ બન્યું?

2. અઢારમી સદીમાં ભારતીય ખેડૂતોની સ્થિતિ કેવી હતી?

3. બ્રિટિશ શાસન દરમિયાન જનજાતિ સમૂહો કેવી કેવી પ્રવૃત્તિઓ કરતા હતા?

4. 'સ્થળાંતરીય' અને 'સ્થાયી' ખેતી વિષે ટૂંકમાં જણાવો.

પ્રશ્ન-7 નીચે આપેલ શબ્દચોરસમાંથી બ્રિટિશ શાસન દરમિયાન ભારતમાં રહેતી વિભિન્ન જનજાતિઓના નામ શોધીને લખો.

ઘ		છ	મ	સં		પ		કો	મ	
	ખો			થા				લ		ક
લા		ડ	કો	લ	બ	જ			ઈ	લ
ત	જ		યા			ક		જો		બા
	જા		કી	ગા		ર			ડી	
	ભી	લ			રો			વા		યા
નાં			વો	મો		દા	નાં		લ	
	વ	ન	ગુ	જજ	ર	વી		રી		ઉં
સા				મું	ડા		ફ		હા	
	ગો	ડ		મેં		ફે		કો	યા	

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન		
		x	?	✓
SS812	ભારતના વિવિધ પ્રાંતોમાં બ્રિટીશ સરકારની ખેતી વિષયક ભેદભાવની નીતિની અસરને સમજે છે અને સમજાવે છે. (દા.ત. ગળી ઉત્પાદકોનો બળવો)			
SS813	19 મી સદીના ભારતની વિવિધ આદિજાતિઓના સ્વરૂપો અને પર્યાવરણ સાથેના સંબંધોનું વર્ણન કરે છે.			
SS814	ભારતમાં સંસ્થાનવાદીઓની આદિજાતિ સમૂહો તરફની નીતિઓ સમજે છે.			

જાણવા જેવું

યુરોપિયન કાપડ ઉત્પાદકો યુરોપ દેશોમાં થતા 'વોડ' નામના છોડનો ઉપયોગ ગળીની જગ્યાએ કરતા. પરંતુ ગળી જેટલી ચમક વોડમાં ન હતી. સમય જતાં કેરેબિયન ટાપુ સ્થિત સેન્ટડોમીંગ્યુમાં ફાંસ, બ્રાઝિલ, જમૈકા, પોર્ટુગલ, બ્રિટન અને વેનેઝુએલામાં સ્પેનિશ લોકો ભારતીય ગળીની ખેતી કરવા લાગ્યા.

15

ભારતીય બંધારણ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : SS822 ભારતીય બંધારણના સંદર્ભમાં પોતાના પ્રદેશમાં સામાજિક અને રાજકીય સમસ્યાઓ અર્થઘટન કરી મૂળભૂત હકો અને ફરજોને યોગ્ય ઉદાહરણ સાથે સમજે છે.

- શૈક્ષણિક મુદ્દા :**
- બંધારણનો અર્થ
 - બંધારણના ઘડવૈયા
 - બંધારણની વિશેષતા
 - મૂળભૂત હકો અને ફરજો

પ્રશ્ન-1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધીને માં લખો.

1. કયા દેશનું લેખિત બંધારણ સમગ્ર વિશ્વમાં સૌથી મોટું ગણવામાં આવે છે?
 - (A) અમેરિકા
 - (B) રશિયા
 - (C) ભારત
 - (D) આફ્રિકા
2. બંધારણ સભાના પ્રમુખ કોણ હતા?
 - (A) ડૉ. ભીમરાવ આંબેડકર
 - (B) સરદાર પટેલ
 - (C) ડૉ. રાજેન્દ્ર પ્રસાદ
 - (D) અબ્દુલગફારખાન
3. બંધારણની ખરડા સમિતિના અધ્યક્ષ કોણ હતા?
 - (A) એચ.પી.મોદી
 - (B) ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર
 - (C) જવાહરલાલનેહરુ
 - (D) સરદાર પટેલ
4. બંધારણ સભામાં કુલ કેટલા સભ્યો હતા?
 - (A) 350
 - (B) 389
 - (C) 379
 - (D) 385
5. બંધારણ ઘડવા જુદી જુદી કુલ કેટલી સમિતિ રચવામાં આવી હતી?
 - (A) 23
 - (B) 24
 - (C) 25
 - (D) 26
6. બંધારણ ઘડતર માટેનો નીચે પૈકી કયો સાચો સમયગાળો છે?
 - (A) 2 વર્ષ 1 માસ 18 દિવસ
 - (B) 1 વર્ષ 11 માસ 11 દિવસ
 - (C) 2 વર્ષ 11 માસ 18 દિવસ
 - (D) 2 વર્ષ 11 માસ 29 દિવસ
7. આમુખ એટલે

- (A) પ્રસ્તાવના (B) અનુક્રમણિકા (C) પ્રશસ્તિપત્ર (D) પ્રથમ
8. બંધારણમાં આમુખનું સ્થાન કયાં છે?
- (A) છેલ્લે (B) વચ્ચે (C) પ્રથમ (D) એકપણ નહિ
9. સ્વતંત્રતા પછી ભારત દેશે કઈ શાસન પદ્ધતિ અપનાવી છે?
- (A) સરમુખત્યારશાહી (B) લોકશાહી
(C) રાજાશાહી (D) પ્રમુખશાહી
10. ડો.બાબાસાહેબ આંબેડકર હકને 'ભારતીય બંધારણના આત્મા સમાન' કહ્યો છે.
- (A) સમાનતાનો હક (B) ધાર્મિક સ્વતંત્રતાનો હક
(C) બંધારણીય ઈલાજોનો હક (D) મતદાનનો હક
11. વર્ષ સુધીના બાળકોને શિક્ષણની તકો પૂરી પાડવીએ માતા-પિતા કે વાલીની ફરજ છે.
- (A) 1 થી 10 (B) 5થી 11 (C) 6 થી14 (D) 15 થી 19
12. સંઘ સરકારને સરકાર તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- (A) રાજ્ય સરકાર (B) કેન્દ્ર સરકાર
(C) A અને B બન્ને (D) એકપણ નહી

પ્રશ્ન-2 આપેલ પ્રશ્નોના એક એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

1. બંધારણ સભા કોને કહેવામાં આવે છે?

2. ભારતીય બંધારણના કોઈ પણ પાંચ ઘડવૈયાઓના નામ લખો.

3. આપણા દેશમાં દર વર્ષે કયા દિવસને બંધારણ દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે?

4. લોકશાહીની વ્યાખ્યા લખો.

5. આપણા દેશમાં બંધારણનો અમલ ક્યારથી શરૂ થયો?

પ્રશ્ન-૩ આપેલા પ્રશ્નોના મુદ્દાસર ઉત્તર લખો.

૧. બંધારણની વિશેષતામાં લોકશાહી વિશે વિસ્તૃત લખો.

૨. બિનસાંપ્રદાયિક દેશ એટલે શું?

૩. 'ભારત એ સંઘ રાજ્ય છે' સમજાવો.

૪. સ્વતંત્રતાનો હક અને ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના હક વિશે લખો.

૫. સમાનતાનો હક અને શોષણ સામે વિરોધનો હક વિશે સમજાવો.

6. મૂળભૂત ફરજો જણાવો.

પ્રશ્ન-4 આપેલ વિધાનોના કારણો જણાવો.

1. બંધારણ એ કોઈ પણ દેશનો મૂળભૂત દસ્તાવેજ છે.

2. ડૉ. બાબાસાહેબને બંધારણના ઘડવૈયા કહેવામાં આવે છે.

3. આમુખને બંધારણનો આત્મા કહે છે.

4. પ્રજાની સત્તા એટલે પ્રજાસત્તાક રાષ્ટ્ર સમજાવો.

5. હકો અને ફરજો એ સિક્કાની બે બાજુ ગણાય છે.

પ્રશ્ન-5 આપેલ વાક્યો સામેના ખાનામાં હક કે ફરજ લખો.

1. દેશનું રક્ષણ અને રાષ્ટ્રીય સેવા.
2. કાયદો દરેકને ધર્મ જાતિ લિંગ આધારે સરખા ગણે.
3. જાહેર મિલકતનું રક્ષણ કરવું.
4. બધા નાગરિકોને યોગ્યતાના આધારે સમાન તક મળે.
5. દેશમાં હરે-ફરે, વસવાટ કે વ્યવસાય કરી શકે છે.
6. પોતાના વિચારો અભિવ્યક્ત કરવા માટેની સ્વતંત્રતા.
7. બંધારણ પ્રત્યે વફાદારી રાખવી.
8. રાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ, રાષ્ટ્રધ્વજ, રાષ્ટ્રગીતનો આદર કરવો.
9. 14 વર્ષથી નાનાં બાળકોની બાળમજૂરી રોકવી.
10. દેશની એકતા અને અખંડિતતાનું રક્ષણ.
11. કોઈ પણ ધર્મ પાળવાની, તેના પ્રચાર-પ્રસારની સ્વતંત્રતા.
12. દેશનાં લોકો વચ્ચે સુમેળ અને સમાજમાં ભાઈચારો વિકસાવવો.
13. પોતાની ભાષા, બોલી, આદર્શો, પ્રણાલીઓની જાળવણી.
14. પર્યાવરણનું રક્ષણ અને જાળવણી.
15. અન્યાય સામે ન્યાયાલયનો આશરો.
16. માનવતાવાદી અને સુધારાવાદી ભાવના કેળવવી.
17. 6 થી 14 વર્ષના દરેક બાળકને શિક્ષણ અપાવવું.

પ્રશ્ન-6 આપેલ ખાનામાં સુટેવ કે કુટેવ છે તેમ લખો.

1. રાષ્ટ્રગીત શરૂ થતાં ટટ્ટાર અને સ્થિર ઊભા રહેવું
2. જાહેર મિલકતની દિવાલ પર ખરાબ લખાણ કરવું.
3. 6 થી 14 વર્ષના દરેક બાળકોને શાળામાં મોકલવા.

.....

.....

.....

4. સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓનું સન્માન કરવું.
5. રાષ્ટ્રીય આપત્તિ વખતે રાષ્ટ્રસેવામાં જોડાવું.
6. અન્ય ભાષા કે પ્રદેશના લોકો સાથે દ્વેષભાવ રાખવો.
7. જંગલો કે પર્યાવરણને નુકસાન કરવું.
8. દેશની દરેક ભાષાઓને સન્માન આપવું.
9. નારી સન્માન અને તેમના ગૌરવનું રક્ષણ કરવું.
10. વૈજ્ઞાનિક માનસને બદલે અંધશ્રદ્ધામાં વિશ્વાસ રાખવો.
11. સમાજ સુધારણા અને માનવ પ્રત્યે જીવ-દયા રાખવી.
12. તળાવો અને નદીઓમાં કારખાનાનું ગંદુ-પાણી છોડવું.
13. દરેકની સાંસ્કૃતિક બાબતો, ભાવનાઓ અને માન્યતાઓનો આદર કરવો.

પ્રશ્ન-7 આપેલ જોડકા જોડો.

વિભાગ- અ	ઉત્તર	વિભાગ- બ
1. બંધારણ દિવસ(કાયદા દિન)	1. - _____	(a) 26 જાન્યુઆરી
2. પ્રજાસત્તાક દિન	2. - _____	(b) 6 જાન્યુઆરી
3. બંધારણસભાની પ્રથમ બેઠક	3. - _____	(c) 10 ડિસેમ્બર
4. મૂળભૂત ફરજ દિન	4. - _____	(d) 9 ડિસેમ્બર
5. સ્વતંત્રતા દિન	5. - _____	(e) 15 ઓગસ્ટ
		(f) 26 નવેમ્બર

પ્રશ્ન-8 મને ઓળખો.

1. મને ભારતના બંધારણનો ઘડવૈયો કહે છે.
2. હું બંધારણ સભાનો પ્રમુખ અને ભારતનો પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિ.
3. બંધારણની શરૂઆત મારાથી થાય છે.
4. હું સંવિધાન તરીકે પણ ઓળખાઉ છું.

❖ આટલું જાણી લાવજો.

1. બંધારણનો અમલ 26 જાન્યુઆરીએ શા માટે?
2. બંધારણમાં સુધારો કેવી રીતે થાય?
3. આમુખની રચના અને એમાં શું લખેલ છે?
4. આપણા દરેક પુસ્તકના બીજા પાને શું લખેલું જોવા મળે છે? 51(ક) એટલે ?
5. આપણા દેશના બંધારણમાં 60 દેશોના બંધારણનો પ્રભાવ જોવા મળે છે. કયા દેશોમાંથી શું લેવામાં આવ્યું ?
6. વર્ષ 2002 પહેલા કુલ 10 મૂળભૂત ફરજો હતી. હવે 11મી, તે કઈ ?

❖ નીચેની ઘટનાઓનો યોગ્ય ક્રમ નંબર આપો.

ઘટનાઓ	ક્રમ નંબર
ભારત દેશ સ્વતંત્ર	<input type="text"/>
મહાત્મા ગાંધી નિર્વાણ	<input type="text"/>
ભારતના બંધારણનો અમલ	<input type="text"/>
સરદાર પટેલ નિર્વાણ	<input type="text"/>
ભારતીય બંધારણ નિર્માણકાર્ય શરૂ	<input type="text"/>
પાકિસ્તાન દેશ સ્વતંત્ર	<input type="text"/>
બંધારણ સભામાં બંધારણનો સ્વીકાર	<input type="text"/>
ડૉ. ભીમરાવ આંબેડકર નિર્વાણ	<input type="text"/>

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન		
		x	?	✓
SS822	ભારતીય બંધારણના સંદર્ભમાં પોતાના પ્રદેશમાં સામાજિક અને રાજકીય સમસ્યાઓની અર્થઘટન કરી મૂળભૂત હકો અને ફરજો ને યોગ્ય ઉદાહરણો સાથે સમજે છે.			

4.

एहि सुधीर

प्रश्न - 1. नीचेना वाक्योनुं सुंदर अक्षरे अनुलेखन करो : अनुलेखनं करोतु ।

अहं प्रभाते उत्तिष्ठामि। _____

मातापितरौ प्रणमामि। _____

देवान् भक्तवरेण्यान् नत्वा। _____

पठने मतिं विधास्यामि। _____

प्रश्न - 2. आपेला शब्दोना संस्कृत शब्दो शोधीने लभो : संस्कृत अर्थ लिखतु ।

1. रमतनुं मेदान	(खेलनाङ्गणम्, प्राङ्गणम्, रणाङ्गणम्)
2. पूजन करीअे	(अर्चाम्, स्मराम्, लिखाम्)
3. कूडवुं	(कूर्दनम्, खेलनम्, खादित्वा)
4. आचरश करवुं	(अर्चाम्, चरन्तः, चलाम्)
5. मेणवीअे	(सञ्चिन्याम, जीवाम्, पश्याम)

प्रश्न - 3. योग्य श्लोडकां श्लोडो : पदानि योजयतु ।

अ

1. इरीअे
2. कूड
3. आव
4. तनथी
5. कूडवुं
6. बगीथो

आ

1. कूर्दनम्
2. एहि
3. पुष्पवाटिका
4. विहराम
5. कुसुमम्
6. तन्वा

प्रश्न - 4. नीचे आपेको पद्यपंड वांथीने प्रश्नोना उत्तर संस्कृतमां लपो :

तन्वा मनसा हितं चरन्तः

सदा गुरुन् अनुगच्छाम।

भारतमातुः सेवासत्कारः

देशहितार्थं जीवाम ॥

प्रश्नाः

1. सदा कान् अनुगच्छाम ?

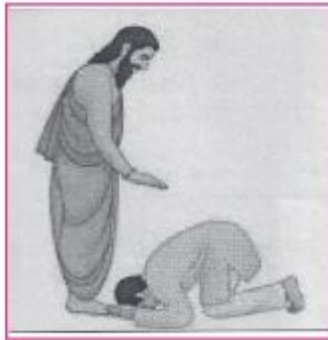
2. किमर्थं जीवाम ?

3. कस्याः सेवा सत्कारः करणीयः ?

4. जीव - जीवाम, खाद - ?

प्रश्न - 5. चित्रोना आधारे नीचेनां वाक्योमांथी सायुं वाक्य पसंद करीने लपो : चित्रं दृष्ट्वा वाक्यानि लिखतु।

- विघ्नविनाशकम् अर्चाम।
- सदा गुरुन् अनुगच्छाम।
- देशहितार्थं जीवाम।
- खेलनाङ्गणं गच्छाम।
- पुष्पवाटिकां गच्छाम।

प्रश्न - 6. नीचे आपेको पद्यपंड वांशीने प्रश्नोना उत्तर संस्कृतमां लपो : संस्कृतभाषायां उत्तराणि लिखतु ।

विदेशेषु धनं विद्या

व्यसनेषु धनं मतिः ।

परलोके धनं धर्मः

शीलं सर्वत्र वै धनम् ।

1. विदेशेषु किं धनम्?

2. व्यसनेषु का मतिः ?

3. कुत्र धर्मः धनम्?

4. किं सर्वत्र वै धनम्?

प्रश्न - 7. नीचे आपेकी काव्यपंक्ति पूर्ण करो : काव्यपंक्तिं पूर्णं करोतु ।

तन्वा मनसा _____

_____ ।

_____ जीवाम ॥

(गान-पठन करो, ज३२ जषाय तो शिक्षकनी मदद लो.)

नास्ति विद्या समं चक्षुः नास्ति सत्यसमं तपः ।

नास्ति रागसमं दुःखं नास्ति त्यागसमं सुखम् ॥

प्रश्न - 8. उदाहरण आधारे वाक्यो बनावो : वाक्यानि रचयतु ।

उदाहरण - विघ्नविनाशकम् अर्चाम् । (विष्णुः, देवः)

विष्णुम् अर्चाम् ।

देवम् अर्चाम् ।

देशहितार्थं जीवाम् । (समाजः, न्यायः, परिवारः, ग्राम, राष्ट्रम्, विश्वम्)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

2. खेलनाङ्गणं गच्छाम् । (उद्यानम्, पाठशाला, कृषिक्षेत्रम्, वाटिका, कार्यालयम्)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

3. पत्रम् लिखाम। (गृहकार्यम्, उत्तरम्, कथा, गीतम्, लेखम्)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

4. विमानं पश्याम। (चलचित्रम्, दूरदर्शनम्, प्रतिमा, पुस्तकम्, पुष्पम्)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

5. मोदकं खादाम । (रोटिका, अवलेहः, फलम्, आम्रफलम्, चाकलेहः)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

આ તો છે વાત

ભૂકંપ

ની... તો ચાલો જાણીએ.

શિક્ષણ
શાળાઓમાં
પ્રવેશ પામવા

ભૂકંપ આવે ત્યારે સ્થીને નાક્ષભાગ કરવી નહીં. સર્ચા વિના, વિચારીને, ઝડપથી પગલાં લેશો તો ભૂકંપથી તમને કોઈ નુકસાન નહીં થાય.

જો તમે ઘર/શાળાની બહાર હો તો ખુલ્લા મેદાન જેવી જગ્યાએ પહોંચી જવ.

ભૂકંપ આવે તે પહેલાં

- ભાંગતૂટ થાય તેવી વસ્તુઓ કબાટમાં રાખો.
- દીવાલ પરનાં ચિત્રો, અરીસા, શો-પીસ, લાઇટ-ફીટિંગ વગેરે પલંગ અને બેસવા-ઊઠવાની જગ્યાથી દૂર રાખો અને તેમને વધુ મજબૂત રીતે દીવાલ સાથે જડી દો.
- ઊંચી છાજલી પર ભારે ચીજવસ્તુઓ રાખશો નહીં.

ભૂકંપ અનુભવો ત્યારે

- ઉપરથી નીચે પડે તેવી ચીજવસ્તુઓથી દૂર ખસી જાવ અને ઊંચા મજબૂત ટેબલ કે પલંગ નીચે આશ્રય લો.
- ભૂકંપ અનુભવાય ત્યારે તમે બહાર હો તો મોટાં મકાન, વૃક્ષો, મોટાં છાપરાં, વીજળીના તાર વગેરેથી દૂર ચાલ્યા જાવ.

ભૂકંપ આવે ત્યારે જો તમે ઘર/શાળામાં હો અને તરત બહાર જઈ શકાય તેમ ન હોય તો

સલામત સ્થળો :

- વજનદાર ટેબલ કે પલંગ નીચે ધૂસી જવું.
- ઘર/શાળાના ઓરડાના ખૂણાઓમાં ઊભા રહેવું.
- ઘર/શાળાની અંદરના થાંભલા કે ટેકારૂં પ દીવાલની આડમાં ઊભા રહેવું.

અસલામત સ્થળો :

- વજનદાર કબાટ કે ઘોડા પાસે ન રહેવું તેમ જ કાચનાં બારીબારણાં પાસે ઊભા ન રહેવું.
- સળગી ઊઠે તેવા ગેસના ચૂલા જેવાં સાધનો પાસે ન રહેવું.
- સીડીઓ કે લિફ્ટમાં ઊભા ન રહેવું.

ડ્રોપ, કવર અને હોલ્સ પદ્ધતિ જમીન પર સૂઈ જાઓ, ટેબલ હેઠળ કવર લો અને જ્યાં સુધી ધુબરી બંધ ન થાય ત્યાં સુધી હોલ્સ ઓન કરો.

ભૂકંપ ઓસરી ગયા પછી

- તમને પોતાને ઈજા થઈ ન હોય તો બીજા ઈજાગ્રસ્ત કે ફસાયેલ લોકોને મદદ કરો.
- વૃક્ષો, અપંગો અને બાળકોની ખાસ સંભાળ લો.
- ટેલિફોનનો ઉપયોગ અત્યંત મહત્વની વાતચીત પૂરતો જ કરો.

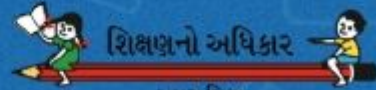
પાયાની સાક્ષરતા અને અંકજ્ઞાન

સ્વઅધ્યયનપોથી

ભાગ - ૨

ગુજરાત શૈક્ષણિક
સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
ગાંધીનગર

શિક્ષણનો અધિકાર
સમગ્ર શિક્ષા
સૌ ભણે, સૌ આગળ વધે
ગુજરાત શાળા શિક્ષણ પરિષદ
સમગ્ર શિક્ષા,
સેક્ટર ૧૭, ગાંધીનગર

આ સામગ્રી સમગ્ર શિક્ષા, ગાંધીનગર તરફથી વિનામૂલ્યે આપવામાં આવેલ છે. (વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫)